

MILLIY TIKLANISH

17 (78) 2010 йил 28 апрель, чоршанба

Ўзбекистон "Миллий тикланиш" демократик партиясининг ижтимоий-сиёсий газетаси

www.milliytiklanish.uz

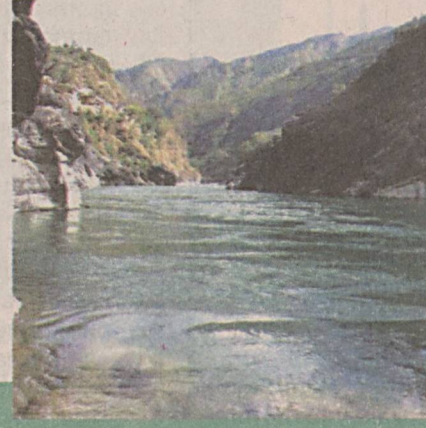
Биз баркамол авлодмиз

Тадбир доирасида миллий спорт мусобақалари, китобхонлар ва билимдонлар танловлари ўтказилди. Шунингдек, партия вилоят кенгаши томонидан ноанъанавий тадбирлар ўтказиш бўйича танлов эълон қилиниб, унда барча ташаббускор ёшлар ўз ғоя ва таклифлари билан иштирок этишга чақирилди.

Касаначилик

Вилоятда 2010 йил давомида меҳнат шартномалари асосида 153 та корхонада 1791 та касаначилик асосидаги иш ўринлари вужудга келади. Уй меҳнатининг салмоқли қисми вилоятдаги 84 та саноат корхонасида яратилади. Мазкур корхоналарда пудрат шартномаси асосида 528 та иш ўринлари ташкил этилади.

Трансчегаравий дарёлар

Бугунги кунда жаҳонда 260 та халқаро (трансчегаравий) дарёлар мавжуд бўлиб, шундан 70 таси Европада, 53 таси Осиёда, 39 таси Шимолий ва Марказий Америкада, 38 таси Жанубий Америкада, 60 таси Африкада жойлашган. 155 та дарё иккита мамлакат ҳудудларидан оқиб ўтадиган бўлса, 100 дан ортиқ дарё уч ва ундан ортиқ мамлакатлар ҳудудларидан ўтади.

3-бет

6-бет

7-бет

МТ

БУГУНГИ
СОНДА:

ФРАКЦИЯ	2-бет
Электорат билан ишлашда замонавий иш услублар	
ПАРТИЯ ҲАЁТИ	3-бет
Огоҳлик ҳамisha зарур	
Миллий кадриятлар — миллий манфаатлар асоси	
ИЖТИМОЙ-СИЁСІЙ ҲАЁТ	4-бет
Зиёлилар маҳалласи	
Ер муҳофазаси	
МАЎНАВИЯТ	5-бет
Маданий меросимиз — йўлчи юлдузимиз	
ЖАРАЁН	6-бет
Мурожаат безътибор қолдирилмайди	
"Баркамол авлод" ғолиб бўлди	
ХАЛҚАРО ҲАЁТ	7-бет
Илк елканли кема	
Дунёдан дараклар	
НИГОҲ	8-бет
Болалар намунали ансамбллари	
Турфа олам	

ФРАКЦИЯ ЙИҒИЛИШИ

Қонун лойиҳалари муҳокамаси

УНГА ФРАКЦИЯ АЪЗОЛАРИ ЎЗМТДП ПОЗИЦИЯСИДАН КЕЛИБ ЧИҚИБ ЁНДАШАДИЛАР

Ўзбекистон "Миллий тикланиш" демократик партиясининг Олий Мажлиси Қонунчилик палатасидаги фракциясининг навбатдаги йиғилишида қўйи палатанинг ялпи мажлисига киритилиши кўзда тутилаётган бир қатор қонун лойиҳалари муҳокама қилинди.

Дастлаб, фракция аъзолари "Ўзбекистон Республикасининг Жиноят-процессуал кодексига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида"ги қонун лойиҳасини биринчи ўқишда кўриб чиқдилар. Ушбу масала юзасидан ЎЗМТДП фракцияси ҳамда Қонунчилик ва суд-ҳуқуқ масалалари қўмитаси аъзоси Абдил Тўхташев маъруза қилди.

— Жиноят ишлари бўйича халқаро ҳуқуқий ҳамкорлик доирасида ягона тергов суд амалиётини шакллантириш борасида амалдаги қонун ҳужжатларида айрим камчиликлар мавжуд — деди у.

Ушбу қонун лойиҳаси миллий қонун ҳужжатлари нормалари асосида ишлаб чиқилган бўлиб, жиноят ишлари юзасидан

ўзаро ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш бўйича халқаро ҳамкорликни амалга ошириш учун зарур бўлган ҳуқуқий асос яратишга хизмат қилади. Унда жиноят процессуал кодексининг "Умумий қисми"дан баъзи моддалар чиқарилиб ташланмоқда. "Махсус қисм"га эса "Судлар, прокурорлар, терговчилар ва суриштирувчиларнинг хорижий давлатларнинг ваколатли органлари билан ўзаро алоқани амалга ошириш тартиби" деб номланувчи алоҳида боб киритиш назарда тутилмоқда. Мазкур ҳужжатнинг қабул қилиниши халқаро жиноятчиликка қарши курашишда бошқа давлатлар билан бўладиган муносабатларга тўлиқ аниқлик киритади.

2-бет

2-бет

ЭКОЛОГИЯ

Мусаффо атроф-муҳит

СОҒЛОМ ЖАМИЯТ ГАРОВИ

Ёш авлодни соғлом ва баркамол қилиб тарбиялаш, ижодий ва интеллектуал салоҳиятини рўёбга чиқариш, уларни ҳозирги замон талабларига мос мутахассислар қилиб тайёрлаш учун зарур шарт-шароитлар ва имкониятларни яратиш мақсадида 2010 йил Юртбошимиз томонидан «Баркамол авлод йили» деб эълон қилинди.

Ўзбекистон Экологик ҳаракати ҳам ўз дастурида аҳоли ўртасида экологик таълим-тарбияни ривожлантириш, аҳолининг экологик маданиятини юксалтириш, ҳар бир инсонда табиатга эҳтиёткорона муносабатда бўлиш, мамлакатнинг ноёб табиатини келгуси авлод учун асраш масъулиятини ошириш ва атроф-муҳитга салбий техноген ҳамда антропоген таъсирнинг олдини олишни асосий вазифаларидан

бири этиб белгиланган. Президентимиз Ислам Каримовнинг Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузасида таъкидланганидек, «... бундан буён Ўзбекистон экологик ҳаракати янги сифат босқичига кўтарилади, юксак депутатлик минбаридан туриб атроф-муҳитни муҳофаза

2-бет

ФАОЛИЯТ

Маълумки, мамлакатимизда сиёсий ва ижтимоий-иқтисодий ҳаётнинг барча томонларини изчил ислоҳ этиш ва эркинлаштириш, жамиятимизни демократик янгилаш ва миллий иқтисодийни модернизация қилиш жараёнлари жadal суръатлар билан ривожланиб бормоқда.

Инновацион ғоялар — амалда

Бунда кучли фуқаролик жамиятини шакллантириш йўлида белгилаб олинган ва изчил равишда амалга оширилаётган улкан вазифалар мустаҳкам замин яратмоқда. Жумладан, яқинда Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва маҳаллий кенгашларга бўлиб ўтган сайловлар халқимизнинг юксак ижтимоий-сиёсий маданияти, унинг фуқаролик онг даражаси тобора ўсиб бораётганини, сайловчилар мамлакатни ислоҳ этиш ва модернизация қилиш жараёнларини чуқурлаштириш йўлидан

4-бет

2010 ЙИЛ - БАРКАМОЛАВЛОД ЙИЛИ

Маданий меросимиз — йўлчи юлдузимиз

Маданий меросимизни ўрғаниш, сақлаш ва уни халқимиз, миллатимизнинг ўзлигини англаш ҳамда ёшларни ватанпарварлик руҳида тарбиялашдаги ўрни ва аҳамиятини янада кучайтириш борасида давлатимиз раҳбари Ислам Каримовнинг ташаббуси билан кенг қўлланмишлар амалга оширилмоқда.

Зеро, дунёдаги барча миллат ва элатлар ҳам ўз маданиятларини сақлаш, муҳофаза қилиш, ривожланти-

риш ва бу маданият фақат ўзларигагина тааллуқли эканлиги, уларни бошқалардан ажратиб турувчи асосий воситалардан бири эканлигини англайдилар, фахр-ифтихор қиладилар. Шу боис, бугунги кунда халқаро ташкилотлар ҳам халқларнинг ўз миллий хусусиятларини сақлаб қолишларига алоҳида эътибор қаратмоқдалар. Маданий мерос масаласида халқаро ташкилотлар, хусусан, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ҳузуридаги Фан, таълим ва маданият масалалари бўйича шуғулланувчи ЮНЕСКО ташкилоти томонидан бир қатор ҳужжатлар қабул қилинган.

5-бет

ALOQABANK — ЮКСАКЛИККА ИНТИЛГАНЛАР УЧУН

ФРАКЦИЯ

ЭКОЛОГИЯ

Мусаффо атроф-муҳит

СОҒЛОМ ЖАМИЯТ ГАРОВИ

(Давоми.
Боши 1-бетда)

этиш масалаларини ўртага қўйиш ва назорат қилиш, инсонни ва мамлакат аҳолисини экологиянинг хавфли ҳамда тажовузкор ўзгаришларидан ҳимоя қилиш учун улкан имкониятларни қўлга киритади». Шундай экан, келажагимиз таянчи бўлган ёшларимизнинг ҳар томонлама баркамол ўсиши учун уларни тоза ичимлик суви, тоза ҳаво, сифатли озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлаш ва пировардига соғлом вояга етишларига қулай муҳит яратиш олдимида турган энг долзарб масалалардан бири эканлигини унутмаслигимиз лозим.

Бунда экологик таълим-тарбия, атроф, табиий муҳитга бўлган муносабатни, энг аввало, ўзимиздан бошлашимиз ҳамда жамиятнинг асосий негизи бўлган оила ва маҳаллада тарбиялашни қайта шакллантириш зарурлигини унутмаслигимиз даркор. Қайта шакллантириш деганимизнинг боиси бор, албатта. Сабаби, азал-азалдан халқимиз табиатни эъзозлаб, табиий бойликлардан оқилона фойдаланиш келган. Уни исроф қилмаслик, ифлослантирмаслик миллий қадрият даражасига кўтарилган. Афсуски, тоталитар тузум даврида бу каби қадриятлар оёқости қилиниб, табиий бойликлардан тажовузкорона фойдаланиш одатий ҳолга айланди. Бунинг учун эса фуқароларимиз бир-бирларига, табиатимизга етказилаётган зарарларга нисбатан мурасасиз, «Сен менга тегма, мен сенга тегмайман» қабилдаги иллатлардан тезроқ қўтилса, табиатга нисбатан кўзга кўринмайдиган, эътибордан четда қолаётган салбий таъсирларнинг олдини олган бўлади. Шу билан бир қаторда замонавий ахборот-коммуникация технологиялари, рақамли ва кенг форматли алоқа воситалари ҳамда интернет тизимини янада ривожлантириш, уларни ҳар бир оила ҳаётига кириб боришига эришиш билан экологик таълим-тарбия ва атроф-муҳитга муносабат тўғрисидаги махсус сайтларни интернет тармоғига жойлаштириш ҳам экологик муаммоларни ҳал этиш йўлларини топишга хизмат қилади.

Ўзбекистонда демократик жамият барпо этишда экологик мувозанатни сақлаш, табиат ва инсон ўйғунлигига эришиш кучли фуқаролик жамиятини қуришнинг ажралмас қисми ҳисобланади. Бунда фуқаролик жамияти институтларининг «муносиб ҳиссаларини қўйишлари ҳам муҳимдир. Бугунги кунда бизлар турмуш тарзини тубдан ўзгартириб, ҳар кунлик юмушларимизда кўз ўнгимизда содир бўлаётган атроф-муҳит ўзгаришига, унинг ифлосланишига, емирилишига, таназзулига бефарқ бўлмасак экологиянинг бузилиши оқибатида асрлар оша инсон интилган ва эъзозлаган фарзандларимиз генофонди ўзгаришининг олдини олган бўлаемиз.

Атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, «экология» деган сўз қанчалик оддий ва ҳаммага тушунарли бўлишига қарамадан, унинг замонавийлиги ва долзарблиги ҳеч қачон ўзгармайди. Шундай экан, мамлакатимизда ёшларимизга экологик таълим-тарбия бериш соҳасида ягона узлуксиз ўқитиш тизимини тезроқ ишлаб чиқиш давр тақозоси эканлигини унутмаслигимиз лозим. Чунки Халқ таълими, Олий ва ўрта махсус таълим вазирликлари тизимидаги ўқув муассасаларида экология соҳасида факультетлар, кафедралар фаолият кўрсатаётган бўлса-да, уларда фойдаланилаётган қўлланма ва дарсликларда асосий урғу экологияга қаратилган ҳолда табиатнинг бутунлиги тўғрисида саёз маълумотлар келтирилган. Шунинг учун олимларимиз ва мутахассисларимиз экологик таълим дастури ва дарсликлари ҳамда замонавий табиий ресурс ва энергияни тежовчи технологиялар бўйича ахборот коммуникация технологиялари асосида ўқитиш тизимини жорий этишга жиддий эътибор қаратсалар, мақсадга мувофиқ бўлар эди.

Мамлакатимизда қабул қилинган қонунларга итоат этишимиз ва уларнинг ижро этилишини ҳар томонлама назорат қилишимиз ва ҳуқуқий маданият даражамизни юксалтиришимиз зарур.

Ўзбекистон Экологик ҳаракатининг ташкил этилиши давр талабидир. 100 дан ортиқ нодавлат ношароат ташкилотларини бирлаштирган Ўзбекистон Экологик ҳаракатига ўн бешта депутатлик ўрнининг квоталаниши, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси фаолиятида экоҳаракатдан сайланган депутатларнинг иштирок этиши атроф-муҳит муҳофазаси соҳасида янги қонунлар ишлаб чиқиш, амалдаги қонунларни такомиллаштириш, қонунларнинг самарали ижросини таъминлаш юзасидан Парламент назоратини олиб бориш, давлат органлари, жамоат ташкилотлари ва фуқароларнинг фаоллигини оширишга қаратилган тадбирларни мувофиқлаштиришда зарур ҳуқуқий майдон бўлиб хизмат қилади.

Экоҳаракатдан Олий Мажлис Қонунчилик палатасига сайланган биз депутатлар юксак минбардан фойдаланиб, аввало, ана шу муаммолар юзасидан қатъий фикр-мулоҳазалар юритиб, муҳим қонун ҳужжатларини қабул қилинишига ҳаракат қиламиз. Бу вазифаларни амалга ошириш жараёнида жамиятимизнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланишини экологик жиҳатдан чуқур ўрганган ҳолда қонунчиликни ҳар томонлама ривожлантириб, ҳаётга татбиқ этиш ва уни назоратга олиш муҳим аҳамиятга эгадир.

Биз депутатларнинг стратегик мақсадимиз – табиий экотизимни асл ҳолида сақлаш, унинг ривожланиши, бус-бутунлиги ва ҳаётлигини таъминловчи функциясини қўллаб-қувватлаш, аҳолининг турмуш маданияти ва соғлигини яхшилаш, мамлакатнинг экологик хавфсизлигини таъминлаш билан баркамол авлод келажаги учун замин яратишдан иборатдир.

Худойберди АЗЗАМОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик
палатасидаги
Ўзбекистон Экологик ҳаракати
депутатлар гуруҳи аъзоси

ФРАКЦИЯ ЙИГИЛИШИ

(Давоми.
Боши 1-бетда)

Кун тартибидоги иккинчи масала — «Реклама тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги қонун лойиҳаси муҳокамаси чоғида фракция аъзолари мазкур ҳуқуқий ҳужжат ЎзМТДПнинг мақсад-вазифаларига ҳамроҳанг эканлигини эътироф этдилар.

Айтиш мумкинки, реклама бозори кундан-кунга ривожланиб бормоқда. Бироқ маълумотларга қараганда, реклама материалларини жойлаштириш ҳамда тарқатиш борасида айрим «ишбилармон»лар томонидан реклама талабларининг бузилиш ҳоллари кузатишмоқда. Ундан ташқари амалдаги қонунчиликда алкоголь микдори юқори бўлган спиртли ичимликлар ва тамаки маҳсулотлари рекламаси таъқиқланган. Афсуски, баъзи тадбиркорлар ушбу товарларнинг номи ёки белгиларидан бошқа маҳсулот ҳамда хизмат кўрсатиш масканларининг номини аташда фойдаланмоқдалар. Бу эса ўз-ўзидан ман этилган товарларни яширин равишда реклама қилишга хизмат қилади.

Муҳокама чоғида қонун лойиҳаси юзасидан фикр билдирган фракция аъзолари реклама талабларининг бу кўринишда бузилаётганлиги ёш авлод тарбиясига жиддий зиён етказиш мумкинлигини алоҳида таъкидлашди. Мазкур қонун лойиҳасида эса барча тур ва қувватдаги алкоголь ҳамда тамаки маҳсулотларининг рекламасини қатъий таъқиқлаш тақлиф қилинмоқда, шунингдек, унда яши-

Қонун лойиҳалари муҳокамаси

УНГА ФРАКЦИЯ АЪЗОЛАРИ ЎЗМТДП ПОЗИЦИЯСИДАН КЕЛИБ ЧИҚИБ ЁНДАШАДИЛАР

рин рекламаларни тарқатиш ҳолатларини аниқлаш механизмларини такомиллаштириш кўзда тутилмоқда.

Фракция йиғилишида «Фуқароларнинг давлат пенсия таъминоти тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг

28-моддасига, шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодексининг 180 ва 275-моддаларига ўзгартишлар киритиш ҳақида»ги қонун лойиҳаси ҳам муҳокама қилинди. Ушбу лойиҳа «Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжат-

ларига ўзгартишлар киритиш тўғрисида»ги номи билан биринчи ўқишга киритилган ва унда вафоти ўз хизмат бурчини бажариш билан боғлиқ бўлган ҳарбий хизматчиларнинг ота-она ва хотинларига амалдаги қонун ҳужжатларида пенсия таъ-

миноти ва солиқдан озод қилиш борасидаги мавжуд имтиёзлар эндиликда ички ишлар ходимларига ҳам қўлланиши кўзда тутилган эди.

Иккинчи ўқиш жараёнида эса хизмат мажбуриятини бажараётган чоғида вафот этган ходимларнинг нафақат турмуш қурмаган бева хотинларига, балки эрларига ҳам бу имтиёз қўлланилиши киритилмоқда. Чунки, ҳозирги кунда хотин-қизлар ҳам Қуролли Қўчлар ва ички ишлар органларида фаолият олиб бормоқда.

Махлисида иккинчи ўқишда киритилаётган «Аҳолини ва ҳудудларни табиий ҳамда техноген хусусиятли фавқуллод вазиятлардан муҳофаза қилиш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига ўзгартишлар киритиш ҳақида»ги ҳамда «Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисида»ги кодексига қўшимчалар киритиш ҳақида»ги қонун лойиҳалари ҳам муҳокама қилинди.

Йиғилишда фракция аъзолари муҳокама этилаётган ҳар бир қонун лойиҳасига партиянинг позициясидан келиб чиқиб ёндашдилар ҳамда фракциянинг нўтази назари белгилаб олиниб, тегишли қарорлар қабул қилинди.

Абдор УМАРҚУЛОВ,
«Milliy tiklanish»
мухбири

ҲАМКОРЛИК

Президентимиз Ислон Каримов Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма йиғилишидаги маърузасида сиёсий партиялар электорат билан иш олиб боришда замонавий усуллардан, умумэтироф этилган сиёсий технологиялардан кенг фойдаланиши зарурлигини алоҳида таъкидлаган эдилар.

Электорат билан ишлашда замонавий иш услублар

СЕМИНАР ИШИНИНГ БОШ МАВЗУСИ БЎЛДИ

Д.ХАЙИТОВА,
«Milliy tiklanish» мухбири

Бундан келиб чиқадики ишлар кўлами партиямиз олдида бу йўналишда амалга оширилиши зарур бўлган муҳим вазифаларни қўяди. Зеро, фуқароларнинг сиёсий маданияти ва дунёқарashi юксалаётган, уларнинг жамиятда кечаётган ижтимоий-сиёсий жараёнлардаги фаоллиги ортаётган бугунги давр сиёсий партиялардан электорат билан ишлашда ўзига хос тажриба талаб этмоқда.

Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси Бухоро вилоят кенгаши ҳамда ФЖҲИ вилоят минтақавий ахборот-таҳлил маркази ҳамкорлигида ана шу мақсадда ташкил этилган семинар «Партиянинг электорат билан ишлашдаги замонавий иш услублари: умумэтироф этилган сиёсий технологиялар ва уларни қўллаш самарадорлигини ошириш» деб номланди. Унда ЎзМТДП вилоят, туман ва шаҳар кенгашлари Ижроия қўмиталари аъзолари, партия депутатлик гуруҳлари, ФЖҲИ вакиллари иштирок этдилар.

Тадбирни ЎзМТДП вилоят кенгаши Ижроия қўмитаси раиси Тоҳир Усмонов очди ва жумладан шундай деди: — Фуқароларимиз мамлакатимиздаги сиёсий партиялар фаолияти билан танишар экан, энг аввало, ўша партия ўз Дастурида қайси ижтимоий қатлам манфаатларини ифода этиши ва уни қай даражада амалга ошираётганлигига эътибор қаратади. Президентимизнинг парламент палаталарининг қўшма йиғилишидаги маърузасида фаолиятимизда бу борада йўл қўйилаётган камчиликлар ва амалга оширилмаган вазифаларни аниқлаш зарур бўлган вазифалар яққол кўрсатиб берилди. Тан олиш керак, ҳали имкониятлардан тўлақонли фойдалана олмаганмиз. Сафимизни кенгайтиришда сифат ва сон ўйғунлигига эришиш бевоқифа электорат манфаатларини қай даражада таъминлай олишимизга боғлиқлигини эътибордан четда қолдирмаслигимиз лозим.

Давра суҳбатда «Сиёсий технология-

лар, уларнинг психологик асослари», «Сиёсий партия — партия гуруҳи, маҳаллий кенгашлар, меъёрий ҳужжатлар, механизмлар ва амалиёт», «Партиянинг электоратини қизиқтираётган масалаларини тадқиқ этиш ва ҳал этиш йўллари» мавзуларида маърузалар тингланб, иштирокчилар томонидан қизгин муҳокама қилинди. ЎзМТДП вилоят, туман ва шаҳар кенгашлари томонидан электорат манфаатларини таъминлаш борасида қилинаётган ишлар чуқур таҳлил қилиниб, бу борада йўл қўйилган хато-камчиликлар ойдинлашди ҳамда уларни бартараф этиш йўллари ишлаб чиқилди.

— Электорат билан ишлашда партия ташкилотлари, энг аввало, партия госяни фуқароларга чуқур еткази олиши лозим. Шундагина ҳар бир фуқаро сиёсий партиянинг госяни ҳамда ўз қарашларидаги ўйғунлигини тўлиқ идрок этади. Шу ўринда бундай тарғибот ишларини олиб боришнинг шакллари ҳақида алоҳида тўхталиб ўринлидир. Тарғибот ишларини эски, самарасиз йўللарида батамом воз кечиб, замонавий, интерфаол усуллардан фойдаланган тарзда амалга ошириш керак. Учрашув ва давра суҳбатлари, тадбирларга долзарб мавзулар танлаган ҳолда, ҳар бир электорат вакилининг ўз фикр ва қарашларини баён этишига муҳит яратишни эътибордан четда қолдирмаслик муҳимдир, — дейди ФЖҲИ вилоят минтақавий ахборот таҳлил маркази етакчи илмий ходими Б. Норбоев. — Худди шу йўллар билан фуқароларни сиёсий партияга жалб этиш, уларда партияга ишонч, эртанги кунга масъулият ҳиссини шакллантиришга эришилади. Шу билан бирга, замон талаби бўлган партия ташкилотларининг бевосита электорат манфаатларига қаратилган фаолиятини янада кучайтириш таъминланади.

Тадбирда партия фаолларига электорат билан иш олиб боришнинг янги, самарали усул ва услублари, уларни қўллаш механизмлари хусусида мутахассислар томонидан керакли тавсиялар берилиб, уларни келгуси фаолиятда амалга оширишга келишиб олинди.

СЕМИНАР

Хотин-қизлар фаоллигини ошириш

ЎЗМТДП БУ БОРАДА БИР ҚАТОР ЛОЙИҲА ВА ТАШАББУСЛАРНИ АМАЛГА ОШИРМОҚДА

(Давоми.
Боши 1-бетда)

Семинарда шу ва бошқа масалалар хусусида сўз бориб, жумладан, ҳукуматимиз томонидан амалга оширилаётган сай-ҳаракатларнинг айни пайтда хотин-қизлар фаолиятидаги самараси, ҳаётимизнинг барча соҳаларида уларнинг муносиб ўрин эгаллашига эришиш, истеъдод, билим, тажриба ва орзу-интилишларини рўйбга чиқариш борасида ЎзМТДП томонидан олиб борилаётган ишлар ҳамда партия олдида турган вазифалар кенг таҳлил қилинди.

Тадбирни ЎзМТДП МК Ижроия қўмитаси раиси ўринбосари Шоира Умарова очди ва унинг асосий мақсадида тўхталиб, жумладан шундай деди:

— Семинар ҳудудий партия кенгашлари «Аёллар қаноти» фаолиятини такомиллаштириш, уларга амалий қўмак бериш, захира кадрлар таркибини шакллантириш, хотин-қизларнинг сиёсий-ҳуқуқий савиясини, иш юритиш малакасини янада ошириш мақсадида ташкил қилинди ва тадбир давомида маърузачилар томонидан қилинадиган чиқишлар бу борада маълум билим ва кўникмаларни шаклланти-

ришга хизмат қилиши шубҳасиз.

Шунингдек, семинар ишида ЎзМТДП қошидаги «Ёш лидер қизлар» клуби фаолиятини кучайтириш масаласи ҳам муҳокама этилди. Унда клуб фаолиятининг мақсад ва вазифалари, унинг ишини бугунги кун талабларидан келиб чиққан ҳолда такомиллаштириш, янги раҳбар органини сайлаш, унга аъзолар жалб қилиш юзасидан фикр-мулоҳазалар тингланди ҳамда клуб Низоми лойиҳаси иштирокчиларга тақдим этилди.

— Клубнинг асосий мақсади қизларда етакчилик фазилатларини аниқлаш ва ривожлантириш, уларни миллий анъаналарга асосланган оилавий ҳаётга, баркамол оналикка тайёрлаш, уларнинг ҳуқуқий, тиббий, иқтисодий, сиёсий билимларини ошириш, маънавиятини юксалтиришдир, — деди шу хусусда сўзга чиққан ЎзМТДП МК Ижроия қўмитаси девончи бош мутахассиси Ҳанифа Зокирова.

Тадбирда ЎзМТДП МК «Аёллар қаноти» томонидан аънавий тарзда ўтказиб келинаётган «Донolik ва ташаббускорлик — сиёсий етакчилик мезони» республика кўриктанловини маҳаллий партия кенгашларида самарали ташкил этиш бўйича ҳам тақлифлар ўрганилди.

Олтиной ЭСОНОВА, ЎзМТДП фракцияси аъзоси:

— Хотин-қизларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш, уларнинг жамият ҳаётида муҳим ўрин эгаллашига эришиш бугунги кунда давлат сиёсати даражасига кўтарилди. Бу борада ЎзМТДП ҳам ўзининг қатор лойиҳа ва тақлифларини ишлаб чиқиб, уларни мамлакатимиз хотин-қизлари ҳаётига кенг татбиқ этиш борасида жадал иш олиб бормоқда.

Бугунги ўқув-семинар ҳам ҳудудий партия кенгашларида фаолият юритаётган етакчи хотин-қизларнинг сиёсий-ҳуқуқий билимларини янада мустаҳкамлашга хизмат қилади. Ўйлайманки, иштирокчилар мазкур тадбирдан олган билимларини жойларда тарғиб қиладилар ва шу орқали партиямиз сафида хотин-қизларимиз саломатини оширишга ҳисса қўшади.

Ойгул БОЙБЕКОВА, ЎзМТДП МК Ижроия қўмитаси девончи етакчи мутахассиси:

— Мамлакатимизда иқтидорли ёшларга кўрсатилаётган эътибор уларни келажаққа ишонч руҳида, ҳар томонлама баркамол қилиб тарбиялашга имконият яратиш бермоқда. Бу эса юртимиз ёшларининг жаҳон миқёсида илм-фан, спорт, санъат, адабиёт ва бошқа соҳаларда эришаётган ютуқларида ўз ифодасини топомқда, десак муболага бўлмайди. Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси Дастури ва фаолиятида ҳам бу мақсадлар муҳассам бўлиб, жумладан, партия қошида тузилган «Ёш лидер қизлар» клуби ана шундай эзгу ишларни амалга оширишда яна бир имконият эшигини очишига ишончимиз комил. Зеро, бугунги талабалар қизлар эртанги кун эгалари, миллат давомчиларидир. Шу боис, уларни ҳам маънан, ҳам жисмонан етук қилиб камол топтириш асосий вазифадир.

Гулбаҳор УМУРЗОКОВА,
«Milliy tiklanish» мухбири

ПАРТИЯ ҲАЁТИ

ФОРУМ

Ўзбекистон “Миллий тикланиш” демократик партияси Марказий Кенгаши ва ЎзМТДП Фарғона вилоят кенгаши томонидан Марғилон шаҳар Маъмуржон Узоқов номидаги Маданият ва истироҳат боғида ўтказилган “Баркамол авлод – Ватан таянчи” минтақавий форумда ЎзМТДП МК ва Фарғона, Андижон, Наманган вилоят кенгашлари аъзолари, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутатлари, ушбу вилоятларнинг фаол ёшлари, «Камолот» ЁИХ вилоят кенгаши, республика Маънавият тарғибот маркази вилоят бўлими, «Маҳалла» хайрия жамғармаси ҳамда ОАВ вакиллари иштирок этдилар.

“Баркамол авлод — Ватан таянчи”

АНЪАНАВИЙ ФОРУМ БУ ГАЛ ПАРТИЯ АЪЗОЛАРИНИ ГЎЗАЛ МАРҒИЛОН ШАҲРИГА ЧОРЛАДИ

Тадбир мақсади Президентимиз Ислон Каримовнинг Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма йиғилишида сўзлаган “Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамиятини барпо этиш — устувор мақсадимиздир” мавзусидаги маърузасидан келиб чиқадиган вазифалар, “Баркамол авлод йили” Давлат дастури ижросини таъминлаш ҳамда “партиянинг” дастурий мақсадлари — ёш авлодни миллий руҳда тарбиялаш, улар қалбида Ватанга муҳаббат, юртга садоқат туйғуларини юксалтириш, мамлакатимизда амалга оширилаётган ислохотларга нисбатан дахлдорлик ҳиссини уйғотишга қаратилди.

Шу ўринда айтиб ўтиш жоизки, Марғилон Буюк Ипак йўлида барпо бўлган кўча ва навиқирон шаҳарлардан биридир. Халқимизнинг ўзига хос маданияти намунаси ҳисобланган, юртимизни жаҳонга танитаётган миллий матолар, жумладан атлас ва адрасларимиз ватани ҳам Марғилон ҳисобланади. Шаҳар маданиятимиз ва динимизнинг илмий асосларини яратиб беришга ҳисса қўшган Бурхониддин ал-Марғиновий, Имом Заҳририддин ал-Марғиновий, Абдулазиз ар-Марғиновий, Маҳмуд ал-Марғиновий каби буюк алломалари билан беқиёс ҳурмат-эътиборга сазовор бўлган. Марғилон ўзбек миллий санъатининг олтин бешиги ҳамдир.

Форум қатнашчилари дастлаб шаҳардаги Бурхониддин Марғиновий мажмуасида бўлиб, ҳадис илмининг султони шарафига қўйилган ёдгорлик пойига гулчамбар қўйдилар. “Бурхониддин Марғиновий” халқ хайрия жамғармаси раҳбари Ўқтамжон Эшонбобоев буюк юрдошимизнинг босиб ўтган ҳаёт йўли, илмий мероси ҳақида йиғилганларга ҳикоя қилиб берди. Меҳмонлар шунингдек, шаҳардаги тарихий обидалар — “Саид Аҳмад хўжа” мадрасаси, “Пир-Сиддик” мажмуасини ҳам зиёрат қилдилар. Тадбирнинг бадиий қисми Маданият ва истироҳат боғида давом этди. Карнай-сурнай садолари остида кутиб олинган иштирокчилар дастлаб миллий хунармандчилик, халқ амалий санъати асарлари кўргазмасини томоша қилдилар.

Тадбирни ЎзМТДП Фарғона вилоят кенгаши Ижроия қўмитаси раиси Набижон Собиров очди ва унинг мақсадига тўхталди. Анжуманда сўзга чиққан Марғилон шаҳар ҳокими И.Маматов ва Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати Ш.Дехқонов мамлакатимизда Юртбошимиз томонидан ёшларни моддий ва маънавий қўллаб-қувватлашга қатъий эътибор қаратилганлиги ҳақида гапириб, ёшлар онгига миллий истиқлол ғоясини сингдириш ва жамиятимиз тараққиётига тўсиқ бўлаётган турли ғовий таҳдидларга қарши

Ёшлар — бу мамлакат келажиги, жамиятнинг таянчи ва ажралмас қисми, у табиий равишда катта авлод ўрнига келади. Партия ёшларнинг салоҳиятини Ватанга хизмат қилишга йўналтиришни ўз вазифаси деб билади.

(ЎЗМТДП Дастуридан)

мафқуравий иммунитетни кучайтириш, миллий урф-одатлар, қадриятлар ва анъаналаримизни эъзозлаш туйғусини кучайтириш, истеъдодли ёшларни ҳар томонлама рағбатлантириш партия олдида турган доимий устувор вазифалардан бири эканлигини таъкидладилар.

Тадбирда «Жаҳон отин Увайсий» тўғраги аъзолари ҳамда бир гуруҳ истеъдодли ёшлар томонидан ижро этилган назм ва наво намуналари барчага манзур бўлди. Форумда спортнинг «Миллий кураш» ва «Қўл жанги» йўналиши бўйича республика ва жаҳон миқёсидаги мусобақаларда совринли ўринларни эгаллаган ёш спортчилар ҳам ўз чиқишлари билан қатнашиб, муносиб тақдирландилар.

— Ойла, оналик ва болаликни ҳимоя қилиш, уларни ижтимоий ва маънавий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш дастурий мақсадларимиздан биридир, — дейди халқ депутатлари вилоят кенгаши депутати Хурсаной Исмолова. — Шу муносабат билан бугун партияимиз сафига аъзо бўлишга истак билдирган Садокатхон ва Ойбекжон Тошходжаевлар, Муҳайёхон ва Баҳромбек Низомовлар оиласига аъзолик ғувоҳномалари ва партия вилоят кенгашининг қимматбаҳо совғаларини топширдик.

Президентимиз Ислон Каримовнинг «Баркамол авлод йили» Давлат дастури тўғрисидаги Қароридида **«Мамлакатимизда соғлом ва баркамол авлодни тарбиялаш, ёшларнинг ўз ижоди ва интеллектуал салоҳиятини рўйбга чиқариш, мамлакатимиз йигит-қизларини ХХI аср талабларига тўлиқ жавоб берадиган ҳар томонлама ривожланган шахслар этиб вояга етказиш учун зарур шарт-**

шароитлар ва имкониятларни яратиш бўйича кенг кўламли аниқ йўналтирилган чора-тадбирларни амалга ошириш» асосий вазифа қилиб белгиланган эди. Бу эса ЎзМТДП олдида ҳам ёшларнинг сиёсий ва ҳуқуқий маданиятини юксалтириш, мамлакатимизда кечаётган ижтимоий-сиёсий жараёнларга кенгроқ жалб этиш, уларнинг яратувчанлик ва бунёдкорлик салоҳиятини юрт равнақи йўлида сафарбар этиш каби улкан вазифаларни қўяди.

— Партия вилоят кенгаши «Ёшлар қаноти» қошида «Ёш иқтидор эгалари» тўғраги турли йўналишларда фаолият олиб боради ва унга вилоятимизнинг кўплаб истеъдодли ёшлари жалб қилинган. Улар партия томонидан ўтказилаётган ижтимоий-сиёсий, маънавий-маърифий тадбирларда фаол иштирок эгаллашган, дейди ЎзМТДП Фарғона вилоят кенгаши «Ёшлар қаноти» етакчиси Муҳаббат Жўраева.

Шундай истеъдодли ёшлардан бири, Зулфия номидаги Давлат мукофоти совриндори, партия аъзоси Шаҳноза Давлатова ўз фикрларини қуйидагича изоҳлади: — Водий ёшларини бирлаштирган, уларни эзгу мақсадлар сари сафарбар этган мазкур форум ўз мақсади ва моҳияти билан ёшлар онгига ва қалбига мамлакатимиз тақдирини, Ватан келажиги учун масъулият ҳиссини уйғотишга қаратилмоқда. Бу эса партияимиз дастурий вазифалари ижросини таъминлашга хизмат қилаётгани билан аҳамиятлидир.

Анжуман давомида вилоят хунармандларининг қўл ишлари, миллий ўйинлар, спорт ва ижодкорлик бўйича ёшларнинг чиқишлари ҳақамлар ҳайъати томонидан муносиб баҳоланди. Миллий қўшқичлик бўйича Шаҳноза Давлатова, Рўзихон Нурматова ва Нафиса Ҳакимова, спорт йўналиши бўйича Сабохат Шералиева, Дилшода Юнусова, Абдулхай Ҳолиқов ва Дилдора Раҳмонова, шеърят йўналиши бўйича Гулжаъ Қаҳқорова, Камола Абдувалиева ва Зухра Йўлчиева каби ёш иқтидор эгалари ғолибликни қўлга киритдилар ва партия вилоят кенгашининг қимматбаҳо эсдалик совғалари ва фахрий ёрлиқлари билан тақдирландилар.

М.ШОКИРОВА,
ЎЗМТДП вилоят кенгаши аъзоси

ЎЗ-ЎЗИНИТАНКИД

Умумий гапдан амалий ишга ўтиш фурсати келди

Д.ҲАЙИТОВА,
“Milliy tiklanish” мухбири

Мамлакатимиз Президенти Ислон Каримов Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги “Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш — устувор мақсадимиздир” номли маърузасида сиёсий партияларнинг марказда ва жойларда ижро этувчи ҳокимият идораларини шакллантириш жараёнига фаол таъсирини таъминлаш учун барча ташкилий-ҳуқуқий шарт-шароитлардан тўлақонли фойдаланиш, халқ депутатлари маҳаллий кенгашларидаги партия гуруҳлари фаолиятини жонлантириш, барча бўғиндаги ижро этувчи тузилмаларнинг минтақалар ижтимоий-иқтисодий тараққиётига доир вазифаларни ҳал этиш ишига партияларнинг таъсирини ошириш лозимлигини таъкидлаган эди. Шунингдек, сиёсий партияларнинг ўз электратини ўйлантираётган социал-иқтисодий муаммоларни янада чуқурроқ ўрганиш, уларни ҳал этиш бўйича зарур чораларни кўришга қатъий эътибор қаратиши лозимлиги ҳам алоҳида тилга олинган.

Жойларда ташаббуслар билан чиқиш, партия электратини манфаатларига жавоб берадиган муҳим масалаларга давлат ҳокимияти органлари эътиборини қаратиш, юзага келган муаммоларни кенгаш сессиялари кун тартибига киритиш ва ижобий ҳал этиш халқ депутатлари маҳаллий кенгашлардаги партия депутатлик гуруҳларининг муҳим вазифаларидан саналади. Шу билан биргаликда ҳудудларни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш бўйича олиб борилаётган ишларни доимий таҳлил этиш, тегишли баҳо бериш, барча соҳаларга доир ислохотларни жойларда чуқурлаштириш, халқ фороҳлигини оширишга қаратилган аниқ дастурлар ишлаб чиқиш улардан фаоллик, доимий изланиш ва ташаббускорликни талаб этади.

Бўлиб ўтган сайловлар натижасига кўра, халқ депутатлари маҳаллий кенгашларига партияимиздан 924 нафар вакил сайланиб, депутатлик гуруҳларига биришдилар. Бунинг электратини таъминлаш қатламимиз манфаатларини, шу билан бирга ЎзМТДП Дастури ва сайловолди Ҳаракат дастурида белгиланган вазифалар ижросини таъмин этишда қатъий қарор қилиш, ҳар қандай баҳолаш, мумкин, ёқро, миллий анъаналар ва қадриятларни тиклаш, уларни асраб-авайлаш тарафдорлари бўлган инсонлар манфаатларини ҳимоя қилиш, тарихий обидаларни сақлаш ва келгуси авлодларга бос-бутун етказиш, халқимиз ҳаётида миллий урф-одатлар ва анъаналарни юксалтириш каби хайрли ишларни изчил ва тизимли равишда олиб бориш каби ишларни фаолиятининг бош мезони қилиб белгиланган ЎзМТДПнинг эзгу мақсад ва ғоялари жамият ҳаётида нечоғли ўрин эгаллаши бевосита маҳаллий кенгашлардаги партия депутатлик гуруҳларининг саъй-ҳаракатига боғлиқдир.

— Президентимиз қўшма мажлисидаги маърузасида халқ депутатлари маҳаллий кенгашларидаги партия депутатлик гуруҳлари ишини жонлантиришга алоҳида эътибор қаратдилар. Маъруза фаолиятимизда кўзга ташланаётган камчиликларни бартараф этишга ундагани билан ҳам аҳамиятга молик, — дейди халқ депутатлари Оқунбобоев туман кенгаши депутати Йўлдошали Саримсоқов. — Биз ҳудуд ичида, аҳоли орасида, уларни ўйлантираётган ва қизиқтираётган муаммолар билан ёнма-ён ва юзмаюз яшаймиз. Уни ҳал этишда электратини манфаатларидан келиб чиқиб ёндашиш дастурлар ижроси ва ҳаётийлигини таъминлайди.

Таҳлиллар ўтган қақирмада депутатлик гуруҳлари фаолиятида жойлардаги тарихий ёдгорликларни асраш ва қайта тиклаш, тарихий обидаларни таъмирлаш ва муҳофаза қилиш ишларига маҳаллий ижро ҳокимияти органлари ва тегишли мутасадди ташкилотлар раҳбарлари эътиборини қаратиш масалаларида жиддий камчилик ва нуқсонларга йўл қўйилганини кўрсатади. Шу каби ҳатолардан ҳулоса чиқариш ва келгуси фаолиятда тақорланмаслигини олдини олишнинг аниқ йўналишлари маърузада очик-ойдин кўрсатиб берилди.

Бирок, депутатлик гуруҳларини тузишга эришолмаган Томди, Фўрқат, Жарқўрғон, Олтинсой, Муборак, Касби ва Қўрай туман партия кенгашлари электратини муаммоларини маҳаллий кенгашлар сессиялари ишида фаол иштирок этиш орқали ўз вақтида бартараф этиш имкониятидан маҳрум бўлишди. Чунки ушбу ҳудудларда дастурий мақсадларимизни амалга оширишда депутатлар ваколатидан фойдаланиш имконияти ўз-ўзидан чегараланади. Бу эса келгуси сайловларга ҳозирдан пухта тайёргарлик кўришни тақозо этади.

Бугун маърузада илгари сурилган устувор вазифалар, сиёсий партияларга қўйилаётган талаблар партия ташкилотлари, хусусан, депутатлик гуруҳлари ишини яна бир бор жиддий таҳлил этишни тақозо этмоқда. Жойларда депутатлар ўз ваколатлари доирасидаги вазифалари, дастурий мақсадларимиз ижросининг таъминлашидаги масъулиятини бир дақиқа ҳам унутмаслиги лозим.

— Маҳаллий кенгаш депутати ўзига нисбатан танқидий талаб қўйиши, ҳар бир ишга электратини манфаатларидан келиб чиқиб ёндашиши зарур, — дейди халқ депутатлари Хоразм вилоят кенгаши депутати Муҳаммад Собиров. — Электратимиз асосий қисмини хунармандлар, фан, маориф, маданият соҳаси вакиллари ташкил этар экан, уларнинг ўзига яраша муаммолари ҳам бор. Ҳудудларда мониторинг ишлари олиб бориш, улар фаолиятига тўсиқ бўлаётган муаммоларни чуқур ўрганиш имкониятини юзага келтирмоқда. Шунинг билан олишимиз керакки, бугун сайловчи ўзи сайлаган депутатига нафақат ўзининг, балки Ватани, халқи, маҳалласи, оиласи, фарзанди келажиги, мамлакатимизда олиб борилаётган ислохотлар тақдирини учун ҳам масъул деб қарайди. Бундай юксак ишончнинг оқлаш учун эса умумий, қуруқ гаплардан амалий ишга ўтиш талаб этилади.

ТАДБИР

Ўзбекистон “Миллий тикланиш” демократик партияси Тошкент шаҳри Сирғали туман кенгаши ҳамда туман ҳокимлиги ҳамкорлигида “Аёл ва ҳуқуқ” мавзусида тадбир бўлиб ўтди. Унда Олий Мажлис Қонунчилик палатасидаги ЎзМТДП фракцияси, МК аъзолари, партия шаҳар ва туман кенгашлари “Аёллар қаноти” фаоллари, туман ҳокимлиги вакиллари иштирок этдилар.

Махбира АБДАЛОВА,
“Milliy tiklanish” мухбири

Тадбирни ЎзМТДП туман кенгаши Ижроия қўмитаси раиси Шавкат Ибрагимов очар экан, юртимизда мустақилликнинг илк кунларидан бошлаб хотин-қизларнинг жамиятдаги ўрни ва нуфузини ошириш, қонуний ҳуқуқ ва манфаатларини таъминлаш, уларнинг иқтидор ва салоҳиятини рўйбга чиқариш борасида улкан ишлар амалга оширилаётганлигини алоҳида таъкидлаб ўтди. Шунингдек, нотиж жамиятимизнинг ижтимоий ва маънавий муҳитини янада соғломлаштириш, фарзандларимизни аждодларимизга муносиб қилиб вояга етказиш, миллий қадриятларимизни эъзозлашдек ғоят муҳим тушунчаларни ёшлар онгига чуқур сингдириш ҳамда эртанги кун эгаларини баркамол қилиб тарбиялашда аёлларнинг ўрни беқиёс эканлигини алоҳида таъкидлаб ўтди. Тадбирда сўзга чиққан ЎзМТДП фракцияси аъзоси Мавжуда Ражабова бу борада шундай деди:

— Хотин қизлар ҳуқуқларининг эркаклар билан тенглиги мамлакатимиз Конституциясининг 46-моддасида ўз ифодасини топган. Аёлларимизга оилада фарзандларини тарбиялашда бериладиган қўшимча имтиёзлар Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодексида алоҳида бир бобни ташкил этиши хотин-қизларга бўлган юксак эътибордан далолат. Бундан ташқари аёлларнинг ижтимоий-сиёсий маънавиятини ошириш ва уларни қўллаб-қувватлашга қаратилган Президентимизнинг “Болалик оналарни давлат томонидан қўллаб-қувватлаш тўғрисида”ги Фармони, Вазирлар Маҳкамасининг “Ўзбекистон Республикасида давлат ва жамият қурилишида хотин-қизларнинг ролини ошириш чора тадбирлари тўғрисида”ги, “Аёллар ва ўсиб келаётган авлод соғлигини мустаҳкамлашга доир қўшимча чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарорлари

Аёллар маънавий камолоти

ЕТУК АВЛОД КАФОЛАТИ

ушбу йўналишда олиб бориладиган ишларни ҳам қонуний, ҳам амалий жиҳатдан янада кучайтирмоқда.

Шунингдек, маърузачи ўз сўзида сайлов қонунчилигимизда Президентимиз ташаббуси билан Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва маҳаллий вакиллик органларига номзод кўрсатишда ҳар қайси сиёсий партия томонидан хотин-қизларга камида 30 фоиз ўрин ажратиш шартли белгилаб қўйилганлиги ҳам аёлларга бўлган эътиборнинг ёрқин намунаси эканлигини эътироф этди.

Таъкидлаш жоизки, жамиятда илғор фикрли, маънавий камолотга эришган аёллар қанча кўп бўлса, миллиятнинг маънавияти ҳам шунчалик юксак бўлади. Шунинг учун, биринчи галда аёллар маънавий камолотини кучайтириш ва унинг асосида ёшлар маънавиятини юксалтириш эзгу мақсаддир.

Шундан сўнг сўзга чиққан ЎзМТДП Марказий Кенгаш Ижроия қўмитаси девони Хотин-қизлар ижтимоий-сиёсий фаолиятини ошириш масалалари бўлими бошлиғи Ойниса Мухаммадиева “Аёллар қаноти” фаолиятига қисқача тўхталиб, мазкур бўғиннинг оила институтини мустаҳкамлаш, оналик ва болаликни муҳофаза қилишга қаратилган қонунлар ижросини таъминлаш, аёлларнинг жами-

ятда кечаётган ижтимоий сиёсий жараёнлардаги фаол иштирокини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, давлат бошқарувидаги муҳим лавозимларни эгаллашлари учун шароитлар яратиш каби мақсад ва вазифаларига эътибор қаратди.

Аёл ҳуқуқий саводхон бўлса, у тарбиялаётган фарзандлар ҳам ўз ҳуқуқини яхши англайди. Қонунларни билган, тушунган бола ҳеч қачон жиноят йўлига қирмайди. Иштирокчилар ҳуқуқий тарғибот ишларини янада кўчатириш, тадбирда тилга олинган масалаларни мақсадли йўналтириш жамиятда хотин-қизлар мавқеини янада мустаҳкамлаш кафолати бўлиб хизмат қилишини эътироф этдилар.

Тадбир сўнггида партия сафига қабул қилинган бир гуруҳ хотин-қизларга аъзолик ғувоҳномалари топширилди.

Махбуба ҲОЖИМАТОВА,
Темирйўлчилар маҳалласи фаоли:

— Ҳозирги мураккаб замонда фарзандларимиз қалби ва онгига турли ёт мафқуралар ёхуд “омамавий маданият” ниқоби остидаги ҳар қил ахборотлар таҳдид солмоқда. Ўз дилбандини ана шундай таҳдидлардан ҳимоя қилиш ҳар бир она учун муҳим. Бунинг учун аёллар нафақат ҳуқуқий билимлари, балки сиё-

сий, маънавий дунёқарашини ҳам бойитиб бориши даркор. Ўтказилаётган бундай тадбирлар биз каби оналарни хушёр бўлишга қорлаши билан бирга, давлатимиз томонидан яратилган барча имкониятлардан фойдаланиб, Президентимизнинг баркамол авлодни тарбиялашдаги эзгу мақсадларига камарбаста бўлишга ундайди.

Гулнора КУРАМБОВЕВА,
Нилуфар маҳалласининг диний-маънавий ишлар бўйича маҳалла маслаҳатчиси:

— Ўзбекистон “Миллий тикланиш” демократик партиясининг “Аёллар қаноти” фаолияти билан танишгач, амин бўлдимки, партиянинг Дастур ва ғоялари тағамирида миллий қадрият ва урф-одатларимизни тиклаш, умуман олганда ўзбекона маҳалла, ўзбекона оила институтларини ривожлантириш мақсади муккас-сам экан. Бундай институтларнинг тақомил топиши пировардидан эса ўз оиласи, маҳалласи ва Ватанига садоқатли баркамол авлодни тарбиялашга хизмат қилади. Менинг бу борадаги қарашларимга ушбу партиянинг ғоя ва мақсадлари мос келгач, ҳеч иккиланмай партия сафига кирдим. Келгуси фаолиятимда айнан шу ғояларни халқ орасига чуқур кириб боришини таъминлашга ўз ҳиссамни қўшмоқчиман.

ИЖТИМОЙ-СИЁСИЙ ҲАЁТ

9 АПРЕЛЬ — СОҲИБҚИРОН АМИР ТЕМУР
ТАВАЛЛУД ТОПГАН КҮН

Амир Тему́р ва Евро́па

(Давоми.
Боши 1-бетда)

Ҳақиқатан ҳам, Амир Тему́р жаҳон тарихида қудратли ва гуллаб-яшнаган давлат барпо этган буюк саркарда ва давлат арбоби сифатидагина макъа тутмайди. Соҳибқирон ўз пойтахти бўлиш Самарқандчи ер юзининг чинакам маданий-меъморий ва илмий-маънавий марказларидан бирига айлантирган. Бу улуг зот қурдирган меъморчилик ва халқ санъатининг жавоҳирлари янглиғ бугунгача қад кўтариб турган осори-атиқалар шаҳар ва қишлоқларимиз кўркига кўрк қўшиб келмоқда.

Шукрки, мамлакатимиз истиқлолга эришган вақтдан эътиборан Амир Тему́р шахси халқимиз учун яна Ватан ва миллат тимсолига айланди. Муствақиллигимизнинг ҳар бир тадбирида, Ўзбекистоннинг ҳар бир қадамида ул буюк зот руҳи бизга ҳамроҳу ҳамнафас бўлиб бормоқда.

Юртимизда ҳар йили Амир Тему́рнинг таваллуд санаси кенг нишонланмоқда. Пойтахтимиз марказидаги Амир Тему́р хиёбонидаги кенг кўламли бунёдкорлик ва кўкаламзорлаштириш ишларидан тортиб, Соҳибқирон туғилган гўша — Қашқадарёдаги Хўжа Илгор қишлоғида амалга оширилаётган қизғин ободончилик ишларига ҳам шундан далолат бермоқдаки, бу йил Соҳибқирон номи, унинг фаолияти билан боғлиқ тадбирлар дебери-мизнинг барча ҳудудларида алоҳида кўтаринки руҳда ўтмоқда.

Эл-юртимизда бу кутлуг сананинг ҳамиша ана шундай кўтаринки кайфиятда қутиб олиниши бежиз эмас, албатта. Чунки Амир Тему́р номи, сиймоси халқимизни бирлаштиришда, жипслаштиришда, йймон-оқибатли бўлишда, маданий-маърифий илдишларимизни чуқур англашда, қудратли келажакимизни қуришда бизга янги-янги куч-қувват ва шижоат бағишлаб турибди.

Буюк аждодларимизнинг энг муҳим фазилатларидан бири шунки, ул зот бундан олти аср аввалоқ давлатлараро ўзаро манфаатли ҳам-корликни ривожлантириш, узоқ ва яқин халқлар ўртасида дўстлик ва ҳамжиҳатлик ришталарини мустаҳкамлаш ўз салтанати ёрқин истиқболини таъминлашнинг муҳим омили эканини теран англаган. Шу сабабли, у Европа ва Осиёни боғлашга хизмат қилган улкан ишларни амалга оширган. Бир томондан — Хитой, Хиндистон, иккинчи томондан, — Франция, Испания, Англия ва бошқа давлатлар билан алоқалар ўрнатган ва шу муносабатларни мустаҳкамлашга интилган.

Президентимиз Ислам Каримов таъбири билан айтганда, Амир Тему́рнинг энг асосий тарихий хизмати шундан иборатки, айнан унинг ҳукмронлиги даврида Европа ва Осиё қитъалари илк бор ўзларининг бир геосиёсий майдонда яшаётганларини ҳис этганлар. Соҳибқирон савдо-иқтисодий муносабатлар орқали халқлар ва мамлакатлар ўртасида ягона макон барпо этиш соҳасида шундай ютуқларга эришганки, бунга қойил қолмасдан иложимиз йўқ.

Ҳозирги кунда Амир Тему́р ва Темурийлар мавзусига бағишлаб яратилган йирик асарлар сони Европа тилларида беш юздан, Шарқ халқлари тилларида эса мингдан ортқини ташкил этади. Бу мисол асрлар давомида жаҳон тарихининг ёрқин сиймоларидан бири — Амир Тему́р ҳаёти ва фаолиятини, Темурийлар тарихини ўрганишга бўлган қизиқиш дунё миқёсида ҳеч қачон сусаймагандан далолат беради. Ақсинча, кейинги вақтда дунёда, айниқса, Европада ушбу мавзуга эътибор янада ортгани кузатишмоқда ва қўвонарли ҳолдир.

Мамлакатимиз олимлари ва хорижлик мутахассислар томонидан илмий асосда эътироф этилганидек, Амир Тему́р тарихида ўз даврининг энг мохир дипломати сифатида ҳам чуқур из қолдирган. Соҳибқирон буюк давлат арбоби сифатида ўз мақсадларига эришишда дипломатиянинг тинч йўли билан ҳарбий тадбирларни мохирона қўшиб олиб борган.

Амир Тему́р барпо этган буюк салтанат ўша даврдан бошлаб нафақат кўшни мамлакатлар ва уларнинг бошқиларини, балки узоқ юртлар ҳукмдорларини ҳам ўзига жалб этиб келган. Тарихий ҳужжатларнинг далолат беришича, XIV асрнинг 70-йилларида ноқ Европа давлатлари вакиллари Мовароуннахрга келиб, бу ердаги янги, муваққил давлатнинг қудрати ва салоҳияти билан жиддий қизиқишганлар.

Соҳибқирон ҳам ўз навбатида, айниқса, қудратли салтанат шакланган, ўша даврнинг деярли барча таниқли давлатлари ва уларнинг ҳукмдорлари билан фаол дипломатик алоқалар ўрнатган. Турли давлатларга ўз элчиларини юборган, шунингдек, унинг ҳузурига йўланган хориж элчиларини қабул қилган.

Амир Тему́р Кастилия ва Леон қироли Дон Энрике III (айрим манбаларда — Испания қироли Генрих III), Франция ҳукмдори Шарл VI (айрим манбаларда — Карл VI), Англия қироли Генрих IV саройларига элчилар юбориб, мутаносиб равишда испаниялик, франциялик, англиялик, хитойлик ва бошқа бир қатор — жами йигирмадан ортқ хорижий давлатлар элчиларини ўз пойтахти Самарқандда қабул қилгани ҳақида атрофлича баён этилган кўплаб тарихий ва илмий асарлар бу фикрни аққол тасдиқлайди.

Тарихий манбаларда ёзилишича, 1402 йилнинг 28 июлида Анкара шаҳри яқинидаги Чубуқ водийсида Амир Тему́р билан Усмонли турк султони Боязид Йилдирим аскарлари ўртасида кечган ва Соҳибқирон ғалабаси билан яқин

топган жангга ғувоҳ бўлган хорижлик дипломатлар орасида Кастилия ва Леон қироли Дон Энрике III томонидан Амир Тему́р ҳузурига йўланган элчилар — Пайо де Сато Майор ва Эрнан Санчес де Паласуэло ҳам бор бўлган.

Жангдан сўнг Амир Тему́р элчиларни қабул қилади, улардан испанлар давлати ва қиролнинг аҳоли ҳақида сориштиради, зиёфатларга таклиф этиб, кўп ҳаёлар беради. Испан элчиларининг қайтиш пайти келганда эса Соҳибқирон икки давлат ўртасидаги алоқаларни янада мустаҳкамлаш мақсадида улар билан бирга ўзининг қобилиятли бекларидан бўлган Муҳаммад Кешийни ҳам мактуб ва совғалар билан Кастилияга элчи қилиб жўнатади. Кеший у ерга эсон-омон етиб бориб, мактуб ва совғаларни қирол Дон Энрике III га топширади.

Илмий тадқиқотларда ёзилганидек, Амир Тему́р дипломатиясининг назарий асосини ислом дини ташкил этгани ҳолда, унинг маънавий-ахлоқий асоси узоқ асрларга бориб тақалади. Бу дипломатиянинг шаклланишида **Юсуф Хос Ҳожибнинг «Кутадғу билиг»** асари каби машҳур асарлар ва қомурий манбалар катта роль ўйнаган.

Амир Тему́р дипломатиясининг ўзига хос томонларидан бири — у ўзининг барча мурожаатларида, ҳатто қатъий талаб шаклида ёзилган номаларида ҳам, Шарқ дипломатияси этикетларига риоя қилган. Айрим узоқ юртлар ҳукмдорларининг кўпол шаклда, баъзи ҳолларда жажл ва жаҳолат билан ёзилган номаларига ҳам Соҳибқирон ҳамма вақт ўз фикрларини аниқ баён қилган ҳолда маданият ва одоб билан жавоб қилганини ўша даврлардан мерос бўлиб қолган тарихий хатлар орқали билиб олиш қийин эмас.

Айни вақтда шунчи ҳам айтиш керакки, Амир Тему́р одатда Европа мамлакатларига масиҳийлик дини пешволарини элчи қилиб юборган. Франциско, Франциско Садр, Султон шаҳри архиепископи Иоанн Франция ва Англия қиролларига Соҳибқироннинг мактубларини олиб борган.

Муусулмон дипломатларидан, юқорида айтиб ўтганимиздек, фақат Муҳаммад Кешийгина Европага боришга муяссар бўлган. Бу ҳам унинг қобилиятидан, бир неча тилларни, ахтирол, Европа тилларидан бириги билганидан далолат беради. Ўша даврда Амир Тему́р шухрати бутун Европага тарқалган эди. Шу сабабли Муҳаммад Кеший Кастилия Қироли Дон Энрике III ҳузурида катта ҳурмат-эътибор билан қутиб олинган. У қирол саройидаги расмий тантаналарда ва йирик зодагонлар қасридаги қабул маросимларида иштирок этган. Қирол унга Руи Гонсалес де Клавихо бошчилигидаги ўз элчиларини қўшиб, ҳурмат-эътибор билан Самарқандга кузатиб қўйган.

Ана шу сафар таассуротлари асосида **Руи Гонсалес де Клавихо** томонидан яратилган **«Самарқандга, Тему́р саройига саёҳат кундалиги. 1403-1406 йиллар»** асари Клавихони бутун дунёга машҳур қилиб юборди ва неча асрлардан буюн бу бебаҳо кундалиқлар Марко Поло, Иоанн Галони-фонтибус, Афанасий Никитин, Барбаро ва Контарини асарлари билан бир қаторда ўрта асрлар жаҳон адабиётининг олтин фондичи беэаб турибди.

Айтиш жойизки, Соҳибқироннинг элчиси — **архиепископ Иоаннинг «Амир Тему́р ва унинг саройи ҳақида хотиралар»** асари ҳам ўтган олти юз йил мобайнида шу мавзуда турли тилларда яратилган мингдан зиёд асарлар орасида ишончли ва ҳолис манба сифатида алоҳида ўрин тутди. Нега деганда, бу асар буюк аждодимиз билан Самарқандда учрашган европалик элчи Клавихонинг кундалиқлари, шунингдек, Амир Тему́р билан бевосита мулоқотда бўлган машҳур тарихнавислар Ибн Арабшоҳ ва Ибн Халдун қаламига мансуб тарихий китоблар каби бирламчи, яъни Соҳибқиронни ўз кўзи билан кўриб, суҳбатда бўлган муаллифлар ёзиб қолдирган энг нодир манба саналади.

Эътибор ва эътирофга сазовор томони шундаки, истиқлол йилларида халқимиз ана шу асарларни бевосита аслият, яъни испан ва француз тилидан ўзбек тилига таржималарини ўқиш ва ўрганиш, чуқур таҳлил ва талқин этиш имконига эга бўлди.

Муҳтасар айтганда, Амир Тему́р олиб борган фаол дипломатик сиёсат тўғрисида буюк аждодимиз тузган ва бошқарган улкан салтанат билан жаҳоннинг ўша даврда таниқли бўлган барча давлатлари, шу жумладан, Европа мамлакатлари орасида доимий алоқа ўрнатилган ва бу ўз навбатида дунёдаги кўпгина мамлакатлар билан савдо-иқтисодий алоқаларининг ривожланишига ва маданият тараққиётига хизмат қилган.

Бугун Ўзбекистон ер юзидаги кўплаб мамлакатлар билан турли соҳаларда ўзаро манфаатли алоқаларни камол топтиряпти, халқаро хавфсизлик ва барқарорлиқни мустаҳкамлаш, ҳамкорлигининг барча шакллари ривожлантириш йўлида изчиллик ва қатъият билан одимламоқда. Шундай маҳалда беихтиёр, Юртбошимиз таъкидлаганларидек, Соҳибқирон Амир Тему́рнинг Франция қироли Шарл VI га йўланган **«Салом ва тинчлик эълон қиламан!»**, деган сўзлари билан бошланадиган мактуби ёдга тушади.

Акмал САИДОВ,
профессор

Миллий маънавиятимизнинг қон томирига сингиб кетган ва асрлар оша маънавиятимизнинг такомил босқичларида чуқурлашиб, теранлашиб борган халқимиздаги табиатга бўлган эҳтиром бекиёсдир. Юртимизда табиатни эъзозлаш инъикоси инсоният тарихи қадар кўна-дир. Умуман, табиатга бўлган муносабат, уни англаб етишга бўлган интилиш Шарқ халқларида ва айниқса, Марказий Осиё халқлари тарихида ўзгача хусусиятга эга. Табиатга бўлган муносабат халқимиз маънавий юксаклигининг ажралмас қисмига айланган. Мана шундай эҳтиромни эзгу аъналаримизда, урф-одатларимизда ҳам кўриш мумкин.

Борий АЛИХОНОВ,
Ўзбекистон Экологик ҳаракати Марказий Кенгаши Ижроия қўмитаси раиси, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати

Табиат ҳодисаларининг такомиллашиб, эволюцион тарзда ривожланиб боришидаги тушунча ва таълимотлар, инсон билан табиат ўртасидаги боғлиқлик Абу Наср Форобий, Ал-Хоразмий, Абу Райхон Беруний, Абу Абдуллоҳ Жайхоний, Абу Али ибн Сино, Мирзо Улуғбек, Захириддин Муҳаммад Бобур каби алломаларнинг асарларида ўз ифодасини топган. Амир Тему́р, Алишер Навоий каби давлат арбоблари эса бутун умр ободончилик, суғориш ишлари, бог-роғлар барпо этиш билан шуғулланганлар.

Табиатга бўлган эҳтиром ва унинг сирларини англаб етишга интилиш буюк аждодларимизнинг бебаҳо илмий дурдоналарида намоён бўлганлиги ва бу жаҳон илмига бекиёс ҳисса қўшганлиги ҳақида жуда кўп ва хўп гапириш мумкин. Масалан, Хоразмий ўзининг "Китоб сурат ул-ара" номли асарида 637 та ноёб табиий жойлар, 209 та тоғнинг географик тафсилоти билан, денгизлар, дарёлар ва океанлар ҳавзаси шаклини, уларда жойлашган ороларнинг муҳим координатларини баён этган. Абу Райхон Беруний ўзининг "Минералогия" асарида ўша даврнинг етук олими ва давлат арбоби бўлиш Жайхоний таърифлаган минераллар ҳақидаги маълумотлардан кенг фойдаланган ва уларнинг моҳиятига юксак баҳо берган.

Беруний ўзининг "Сайдана" асарида эса 1116 турдаги дориворни, шундан 750 ўсимлик ва 101 та ҳайвонни батафсил таърифлайди. Буюк юртдошимизнинг илмий даҳоси ҳам шундаки, у ўзининг илмий-назарий тадқиқотлари, тажрибаларида табиатдаги барча ҳодисалар муайян табиий қонуният асосида юз беради, ташқи кучнинг таъсири уни издан чиқариши мумкин, деган ҳулосага келади.

Берунийнинг табиий ва сунъий танлаш ҳақидаги фикрлари, айниқса, диққатга сазовордир. Бу орадан 900 йил ўтгач, маш-

МУҲОҒАЗА

Ўзбекистонда кўриқхоналарнинг ташкил қилиниши, фаолияти, таъминоти ва муҳофазаси 2004 йил 3 декабрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг «Муҳофаза этиладиган табиий ҳудудлар тўғрисида»ги Қонун билан тартибга солинади. Кўриқхоналарда режа асосида илмий-тадқиқот ишлари ҳам олиб борилади.

Табиат кўриқхоналари

ҲАР БИР ЎСИМЛИК ВА ҲАЙВОНОТ ТУРИ
ДАВЛАТ ҲИМОЯСИГА ОЛИНГАН

Марҳамат МАТВАФАЕВА,
«Milliy tiklanish» мухбири

Табиат кўриқхоналари она табиатимизнинг ажралмас бир бўлагидир. Улар ўзларининг ёввойи табиати, жойлашган ўрни, иқлими, майдонлари, ўсимлик ва ҳайвонот дунёсининг хилма-хиллиги, ранг-баранглиги билан бетакрордир.

Кўриқхоналар шунингдек, ноёб, йўқолиб бораётган, йўқолиш арафасида турган ўсимлик ва ҳайвонот дунёсининг турларини табиий ҳолда сақлаб қолиб, уларни кейинчалик бошқа ҳудудларда бойитиш каби муҳим вазифани амалга оширади.

Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, Ўзбекистон Республикаси «Кўзил китоби»нинг 1998 йилги наширда муҳофазатга олинган ўсимлик турларининг сони 301 та эди. «Кўзил китоби»нинг 2006 йилдаги нашрида уларнинг сони 305 тага етди. «Кўзил китоби»нинг янги нашрига (II том, Ҳайвонот олами, 2003 йил) сут эмизувчиларнинг 23 тури, қуш-

ЖАРАЁН

Миллий мафкура ва экологик маънавият

хур инглиз олими Чарльз Дарвин томонидан асосланган эволюцион таълимотнинг башорати эканлиги жаҳон цивилизациясининг илдизи айнан замонавий Ўзбекистон ҳудудида томир отгандан ёрқин далолатдир.

Ўша вақтларда илм-фан соҳасида эришилган ютуқлар мажмуаси ҳисобланган "Хиндистон дорилари ва доривор ўсимликлари", "Наботот деҳқончилиги ҳақида" каби китоблар Форобийнинг ҳам етук олим эканидан далолат беради. Унинг табиатшуносликка доир "Инсон аъзолари ҳақида рисола", "Ҳайвон аъзолари ҳақида сўз" каби асарлари алоҳида аҳамиятга эга. Фаробий Оврупа олимларидан 1000 йил аввал физиология фанига илмий асос солганлигининг ўзи ҳам жаҳон илм-фани тараққиёти бешигини кимлар тебратганини исботлаб турибди.

Умуман, Туронзамин дунё миқёсида илк суғориладиган деҳқончиликнинг ватани сифатида машҳур. Ўлкамизда қадимдан суғорма деҳқончилик қилиб келинган, ирригация ва мелиорация соҳасида бой тажриба тўпланган. Маълумки, Сўғдиёна, Парфия, Бактрия, Кушон сўнг Қорахонийлар, Темурийлар ва кейинчалик шу ҳудудда бошқа давлатларнинг пайдо бўлишида, сиёсий, иқтисодий, маданий ривожланишида ҳам суғориш ишларининг тутган ўрни, сув захираларидан оқилона фойдаланиш масаласи алоҳида ажралиб туради. Давлат бошқарувида миросблика алоҳида ўрин берилганлиги, миросбларга давлат арбоби сифатида муносабатда бўлингани ҳам фикримизнинг исботидир.

Соҳибқирон Амир Тему́р ҳислатларининг яна бир қирраси шундаки, у ҳар доим мамлакатда биринчи навбатда ободончилик ишларига алоҳида эътибор берган. "Тему́р тузуклари"да айтилишича, Соҳибқирон кўриқ ва бўз ерларни ўзлаштирганлари рағбатлантирган. Тузукдаги қаровсиз ерларни обод қилишга, уларни ҳосилдор ерларга айлантириш ҳақидаги кўрсатмалар ҳам диққатга сазовордир. Яна айтилишича, "Ҳароб бўлиб ётган ерлар эгасиз бўлса, ҳолиса (яъни) давлат ерларини бошқарувчи маҳкама) тарафидан обод қилинсин. Агар эгаси бўлсаю, обод қилишга қурби етмаса, унга турли асбоблар ва керакли нарсалар берсинлар, токи ўз ерини обод қилиб олсин. Яна амр қилдимки, ҳароб бўлиб ётган ерларда саризлар курсинлар, бузилган кўприкларни тузатсинлар, ариқлар ва дарёлар устига кўприклар солсинлар, йўл устида, ҳар бир манзилгоҳа работлар курсинлар".

Ҳозирги даврга келиб экологик муаммолар инсоният олдида турган энг асосий масалалардан бири бўлиб қолди. Бугунги кунда экологик муаммоларни ҳал этиш ва экологик хавфни бартараф қилиш қанчалар муҳимлигини Президентимиз Ислам Каримов ўзининг "Ўзбекистон XXI

аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари" асарида батафсил ёритиб берганлигини алоҳида қайд этмоқ жоиздир.

Замонавий экология бундан 140 йил аввал немис олими Э.Геккел таърифлаб берган "Экология" тушунчасидан тубдан фарқ қилади. Э.Геккелнинг фикрича, ҳар қандай организмнинг тадрижий ривожланишига фақат вужуд ичида кечадиган соф биологик, биофизик, биохимик ва бошқа жараёнлар таъсир этибгина қолмай, унинг тараққиётига ташқи муҳит ҳам фаол таъсир қилади.

Бугун экология ўз ичига 70 та фундаментал фанларни қамраб олган кўп қиррали фандир. Экология инсон билан уни ўраб турган атроф-муҳит ўртасидаги ўзаро муносабатни, таъсирини ўрганувчи, таҳлил қилувчи ва истиқболни белгиллаб берувчи илмий, амалий йўналишлар мажмуи ҳисобланади.

Ҳозирги вақтда экологик муаммоларни ҳал этиш ва атроф-муҳитни муҳофаза қилишда бой миллий анъаларимиздан фойдаланиш муҳим аҳамиятга эга. Бинобарин, экология фанига оид тадқиқотлар кўп йўналишлар бўйича олиб борилган бўлса-да, бироқ халқимизнинг экологик маданияти, миллий экологик анъаналар ханузгача чуқур ўрганилмай келинмоқда. Шу боис миллий маънавиятимизнинг салоҳиятини акс эттирувчи ва ажралмас бир қисми бўлиш табиати ва унинг саховатини қадрлаш, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш бўйича халқимиздаги миллий маданият, билим, анъана, тажриба ва меросларни бир тизимга келтириб, таҳлил қилиб, мустақил мамлакатимиз олдида турган долзарб экологик муаммоларни ҳал этишда фойдаланиш ҳеч қачон фойдадан холи бўлмайди. Ақсинча, келажак авлодга озод ва обод Ватанини, мусафо табиатини, ноёб табиий бойликлари аслидек асраб, мерос қилиб қолдиришдек эзгу ишда дастуриламал бўлиб хизмат қилади.

Миллий маънавиятимизнинг серқирра ва теран илдишларига таянган ҳолда мафкуравий тарбия йўналишларини ишлаб чиқишда экологик мафкура, таълим ва тарбия тизимини яратиш алоҳида ўрин тутиши лозим. Бу борадаги саъй-ҳаракатларга эса Юртбошимиз ташаббуси билан ташкил этилган ва ҳеч муболағасиз ой сайин, кун сайин фаолият кўламини кенгайтириб бораётган Ўзбекистон Экологик ҳаракати ҳақиқий ҳаракатлантирувчи куч бўлиб хизмат қилади. Чунки, Экоҳаракатнинг мақсад ва вазифалари халқимизнинг асрлар оша синовларда тобланган эзгу қадриятлари билан ҳамоҳанки, бу мақсад ва вазифаларни адо этишда ҳам давлат, ҳам жамият ва ҳар бир фуқаронининг иштирок этиши кафолатланибгина қолмай, уларнинг ташаббуслари кенг қўллаб-қувватланади.

дони ва иқлим шароити билан фарқ қилади.

Қизилқум кўриқхонасининг асосий майдонини тўқайзор ва қумли қўллар ташкил этади. Кўриқхона ҳудудида ўсимликларнинг 15 тури: туронғи, қамиш, қизилғили, жийда, саксовул, қандим (жужунлар)нинг кўплаб турлари, эфемерлар, Ўзбекистон «Кўзил китоби»га киритилган Бобров астрагали, Корольков ширачи, Қизилқум ковраги ўсади. Умуртқали ҳайвонларнинг 359 тури, сув ҳавзаларида балиқларнинг 27 тури, қушларнинг 267 ва сутэмизувчиларнинг 35 тури мавжуд. Бухоро бугуси (хонгул), жайрон, бархан мушуги, бургут Ўзбекистон Республикаси «Кўзил китоби»га киритилган.

Ҳисор кўриқхонасида ўсимликларнинг 870 тури ўсади. Туқли қаррак, эгри тикан қаррак, бутқов астрагали, оқ парги, ошанин пиёзи, анзур пиёзи каби 35 тур ўсимлик Ўзбекистон «Кўзил китоби»га киритилган.

Чотқол биосфера кўриқхонасида ўсимликларнинг 1300 га яқин тури ўсади. Шу жумладан, женшень доривор ўсимлиги, тоғ ёнбағирларида 40 дан ортқ дарҳат ва бута турлари ўсади. Сутэмизувчиларнинг 30 дан ортқ тури, қушларнинг 140 дан ортқ тури мавжуд. Фарбий Тянь-Шань учун ноёб бўлган ўсимликларнинг 33 тури, ҳайвонларнинг 3 тури, қушларнинг 4 тури халқаро ва Ўзбекистон «Кўзил китоби»га киритилган. Бу кўриқхона 1995 йилда Жаҳон биосфера кўриқхоналари тизимидан ўрин олган.

Ўзбекистон давлати табиат кўриқхонаси мамлакатимизнинг умумимиллий бойлиғидир. Республикаимиздаги кўриқхоналар, уларда ашайдиган ҳайвонот олами, ўсимлик турларининг ҳар бири давлатимиз ҳимоясига олинган.

МАЪНАВИЯТ

ТАХЛИЛ

Бугунги кунда кино санъатимиз жадал суръатлар билан равнақ топмоқда. Йилдан-йилга фильмлар сони ошиб, шунга монанд равишда савия ва сифатга ҳам алоҳида эътибор берилаётди. Мутахассисларнинг фикрича, айниқса кино соҳасига ёш авлоднинг кириб келаётгани, қобилиятли режиссёрлар, ўзига хос ижро маҳоратига эга бўлган актёр ва актрисаларнинг фаолияти кўпчилиқда катта таассурот қолдирмоқда. Бу энг аввало Президентимиз томонидан соҳага қаратилётган алоҳида эътибор натижасидир. Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2004 йил 16 мартдаги “Кинематография соҳасини бошқаришни такомиллаштириш” ҳамда шу муносабат билан “Ўзбеккино” Миллий агентлиги фаолиятини ташкил этиш тўғрисидаги Фармони ва Вазирлар Маҳкамаси Қарорининг қабул қилинганига роппа-роса олти йил тўлди.

Миллий кино: ютук ва тажрибалар

Шухрат РИЗАЕВ

Бир қарашда олти йил катта муддат эмас. Аммо ҳозирги тезкор тараққиёт даври учун бу низоҳатда катта муҳлат. Бу йилларни дастлабки тарзда ҳаёлида жонлантирган одам ҳам ўзбек миллий киноси учун сўнгги олти йил ҳеч шубҳасиз, жуда муҳим ва ўта сермахсул янги босқич бўлганини эътироф этади. Дарҳақиқат, бугун Тошкент ва вилоятлар кинотеатрларининг афишаларини ҳам, Ўзбекистон телевидениси ва нодавлат каналларининг кино учун ажратилган эфир вақтини ҳам, хонадонларимиздаги кинотекаларнинг аксариятини ҳам мамлакатимизда ва асосан сўнгги йилларда яратилган миллий бадий кино намуналари тўлдириб турибди. Шулар ҳақида сўз кетганда, беихтиёр бундан олти йил аввал қабул қилинган Фармон ва Қарорнинг қанчалар долзарб ва аҳамият касб этгани ҳамда замонавий ўзбек миллий киносининг тараққиёт таъмоиллари ўз вақтида белгилаб олинганини ид-рок этасиз. Давлатимизнинг ўша ҳужжатларига асосланиб ва суяниб миллий киноимиз бугун росма-на кад ростлаб олди ва ўзининг йўналиши ҳамда ривожланиш стратегиясини муайян изга солиб, ҳаракатда давом этмоқда. Бунинг навбатдаги яна бир исботи 2009 йил кинемасулохларидир.

Бевосита ўтган йил мамлакатимиз бадий кино-маҳсулотлари ҳақида сўз юритганда, 10 та давлат ва 35 та ҳусусий киностудияларида яратилган жами 45 номдаги фильмлар сон салмоғи соҳага бефарқ бўлмаган ҳар бир кишида қониқиб ҳиссини бахш этади. Албатта, улар ҳар жиҳатдан фарқли ва турлича тарих ҳамда талқинга эга. Турли ижодий ғуруҳлар томонидан, ҳар хил йўналиш ва мавзу ҳам бадий услубларда яратилган асарлар. Биз қўйдаи шуларнинг айримлари; хусусан, давлат маъаблари ҳисобига суратга олинган фильмларга эътиборни қаратмоқчимиз.

Ўтган йил ҳисобидидаги ўта фильм 9 нафар режиссёр томонидан суратга олинди, уларнинг аксарияти ёшлар. Агар, Собир Назармухамедов ёки Нозим Аббосов, Ориф Йўлдошев ва Б.Низоматдиновларнинг айни ўрта камолот ёшида ақилқиларини эътиборга олсак, айтиш мумкинки, ўтган йил фильмларининг барчаси киноимизнинг наққорини вакиллари томонидан яратилди. Мазкур фильмларнинг сценарий муаллифлари ҳам асосан режиссёрларнинг ўзи ёки Абдуқамол Йўлдошев, Ғафур Шермухамедов, Тоҳир Шомуродов, Шоира Ғиёсова каби ёш қаламкашлардан иборат. Кино жараёнининг оператор, монтажи, муҳаррир, композитор, овоз режиссёр, расм ва ҳоказо соҳалари заҳматқашлари ҳам бир-бирига устоз, бир-бирига шогирд бўлиб, фаол ишлаб юрган ёш авлод вакилларидир. Демократик, киноимизда авлодлар ворислиги, алмашинув табиий бир жараён ўлароқ мўътадил кечмоқда. Албатта, уларнинг профессионал даражаси тажриба ва ёндашувлари ҳар хил. Аммо муҳими - соҳага эътибор кучайгани сари, янги авлод кадрларининг келиб қўшулиши ҳам ўз йўсинда давом этапти. Давлат телевиденисида миллий киносериялар ишлаб чиқаришни йўлга қўйишчи билан боғлиқ ҳолда кино ва телевидение соҳалари учун кичик мутахассислар тайёрлаш бўйича янги ўрта махсус касб-хўнаро коллежларини очилиши, кадрлар масаласидаги муаммоларни вақти билан ҳал этиш имконини ҳам беради, албатта. Фақат санъат истеъдодлар томонидан яратиладиган ғайриоддий махсус бир соҳа эканини ҳаммиса ёдда тутиб, “йил” этган умид учқунини берувчи ёшларни топиб, аниқлаб, уларнинг мувофиқ ижодий муҳитга тушушини таъминлаб беролсак, бағрикенглик, хайрхоҳлик қилолсак бас.

2009 йил бадий киноимиздаги умумий ҳусусиятлар ҳақида сўзлаганда, кино мавзуларининг ранг-баранглиги, даврининг долзарб ижтимоий-ғойавий масалаларига муносабат тарзида фильмлар яратилишига бўлган эътибори ва албатта, миллий турмуш манзараларини акс эттириш миллий характерлар яратиш йўлидаги изланишларни қайд этмоқ жоиз.

Агар ўтган йилги давлат маблағларига олинган ўта фильмни тематик таъмоил асосида таснифлайдиган бўлсак қўйдаги уч йўналиш бўртби қўрилади. Хусусан, умуминсоний мавзулар, инсоннинг макон ва замон, вазият тақозосига кўра эврилишлари, вақт, умр синовларида шис моҳиятининг намоён бўлиш ҳусусиятлари, ўз “мен”ини излаш изтироблари акс этган фильмлар (“Постскриптум”, “Нариги соҳилда ёҳуд уч оғайни қиссаси”, “Сўнгги лаҳза” фильмлари мисолида). Иккинчидан, бугунги кун, ижтимоий давр долзарблик билан кун тартибига қўйётган масала-мавзуларга муносабат сифатидаги фильмлар (“Таҳдид”, “Аросат”, “Тузок”, “Укубат”). Учинчи жиҳат миллий қадриятларга эътибор, аъналар давомийлиги мавзуси, миллий-маиший турмуш қўришлари акс этган фильмлар (“Абадий чархи”, “Ўғри”, “Қурорт”).

Албатта, бу шартли тасниф. Аммо фақат мавзу устуворлигига кўра умумлаштириш учун асос берадиган тасниф. Айни чоғда мавзу турдош бўлган билан мавзунинг ёритилиши шакли, даражаси, режиссура, талқин, бадий изланиш ва топиламлар, услуб, маҳорат, актёрлик ижролари ва яна талай ҳусусиятларига кўра мутлак фарқ қилади. Бинобарин, шу жиҳатларига кўра бу фильмлар эътиборли, қизиқ ва таҳлилга арзигулиқдир.

Собир Назармухамедовнинг “Нариги соҳилда ёҳуд уч оғайни қиссаси” қаҳрамонлари болалик бегуборлиқларини ҳануз тарк этмаган мўйсифидлар. Болаликдан бирга ўсиб, сўнг ҳаётнинг қанча синовларидан ўтиб, орада қирқ ёшида Жаббор исмли оғайинларидан тасодифий ўлим туйғайли

ажралиб, умрининг поёни яқинлашган икки қария – Ҳаким ва Наҳид.

Тақдорланаётган туш, умр саналарини санаётган зағифон, кўмири тугаганда умри ҳам тугайдиган кўмирич қол, қанотли фаришта бола ва ҳоказо. Хуллас, ҳаммаёқ топишмоқ, рамз, ишора. Муаллифнинг мақсади нима экан? Деб беихтиёр ўйла-ниб қоласиз. Ҳар қалай кўз ўнгингиздан бир соату қирқ минут давомида қанча манзара ва лавҳалар ўтади. Ҳаёт деб аталган нэъматнинг бир соати қирқ минута...

Мен бу фурсат давомида Собир Назармухамедовнинг миллий бадий киноимизда ўзига хос номи-ни, дунёқарашини, услубини намоён этган энг сара асарлари “Тушларимда аччиқ йиллардим”, “Ёлғиз ёлғорим”, “Соғинч соҳили” фильмларини эсладим ва шулардан юлиб-юлиб олиниб, монтаж қилинган лавҳа, тасвир, фикр ва ғояларни яна такрор кўргандек бўлдим. Қаҳра тимиқлида Адаш қаровни, Кумри қиёфасида унинг хотинини, Жажунинг томоидида отасининг қарнажини топиб олган лавҳаларида эса “Соғинч соҳили”даги руҳий қасаллар пансионатидаги қўйишқор истаб томда юрган образни, ўрмондаги гулхан атрофидиқларда қалошонли болада “Тушларимда аччиқ йиллардим”даги қаламуш тутувчини ва бошқа яна қанча персонаж, тасвир ва рамзларнинг қайтариғини иладим. Афсуски бу тақрорларда янги мазмун ва янги туйғулар пайдо қилиб, табиий қўйилиб кетадиган бир ўйғунлиқни кўрмадим. Аксинча, ўзи яратиб олган оролчандан нарироққа ўтолмаётган, ижодий турғунлик ҳолатидаги санъаткорни кўрдим. Балки шунданмики, кечагина сирли ва ораста кўринган оролча, эндиликда нурсиз, эътиборсиз, пала-партиш ва пароканда туюлди. Ёйни, режиссёр ишининг пала-партишлиги, ясама рамзу рўёларга берилиб, персонажларнинг ҳолати; тили, хатти-ҳаракатлари тўла ишланмагани, деталларга, ҳаёт мантиғига эътибор берилмагани яққол кўриниб қолган. Фикримиз “яланғоч” туюлмаслиги учун айрим мисолларга мурожаат этилик.

Яна бир мулоҳаза фаришта тўшунчаси ва қиёфаси билан боғлиқ. Собир Назармухамедовнинг фаришталар ҳақидаги тўшунчаси қадим юнон ва Рим мифологияси, ўрта аср католик черкови суратлари асосида шаклланган. Қолаверса, фильмга умуман жингалак соч, қанотли болачани тикиштираверишга нечоғлиқ зарурат бор эди. Охир-оқибат Ҳакимнинг ўзи фаришта саналаётган бўлса, қанотларини ёқидан нима маъно излаш керак? Бу каби саволлар, назаримда қўйдагича ҳулосалар учун сабаб бўлади.

Бу каби ҳолат ва ҳодисалар, ҳатто жўн ҳақиқатларни фавқултода воқеа қилиб кўрсатиш, ребусна-мо талқинлар, тасвирлар орқали гўёки катта санъатга даъво қилиш, бу совуи пуфакчалари билан ўйнашиб ўтирган боланинг беҳуда машғулотига ўхшайди. Бунда пуфакбоз бекорчи вақтини ўтказиб ўтиргани каби режиссёр ҳам ёлғиз ўзи, ўзинча ҳузуруланади. Ўз ҳузуридан бошқага ярамаган нарсани ўзгаларга мажбурлаш, бу энди ё маънавий ўрвонлик ёки камида ижодий зафиликдир. Афсуски, бундай хасталиқни беэиз деб бўлмайди.

Иқтидорини бир неча бор намоён этиб, эътироф тоғон режиссёрнинг ижодий турғунлик ҳолатидан чиқишга қуввати етади, албатта. Фақат аввалгидек илоҳий ижод тўлғоқларини тайёрлаб, излаб, изла-ниб юришдан безимай, тасодифий тугилган имко-ниятларга алданмай, ирода кўрсата билса, яна санъат ҳайратларини ярата олиши шак-шубҳасиз.

Энди Ёлқин Тўйчиевнинг “Постскриптум” филь-ми ҳақида. Постскриптум русча-ўзбекча лўғатда “ёзиб тамомланган хат охирига ёзилмаган гап олтидан қўйиладиган ишора” дег изохланади. Уни ўзбек тилида “Илова” тарзида бериш тўғри бўлма-са керак. Фильм бошдан охир рамзлар, ишоралар билан тўла. Бу тажриба фильмининг, қолаверса, Ёлқин Тўйчиев ижодидаги жиддий фильмларнинг услуби даражасига қўйилган ҳодиса. Мазкур филь-мдаги рамзлар аввалроқ таҳлилга тортилган филь-мдан фарқли ўлароқ, мағзи тўқ, сюжет ўқига бо-ланган, аниқ мақсадга йўналтирилган. Инсон исти-роблари оша фориғланган ҳаловат тоғанидек, фильми қаҳрамони Ҳамиднинг руҳий кечмишлари, азобларини, икки ойдан бери ўхлаётган, оварсала-ниб, хасталаниб, акдан озор ҳолатидаги хатти-ҳаракатларига ишониб, фикрловчи фаол томоша-бин ҳам тозариш ҳиссини туйди. Ўзоқ вақт ана шу қаҳрамон, демакки фильм тасйирида юради ва балки ўз умри, ҳаёт-тарзи, ҳаракатлари ҳақида ҳам ўйлаб кўради. Асли санъатнинг олий мақсади ҳам шу эмасми?!

Юқорида кўриб ўтилган икки фильмдан тамоми-ла фарқли, бошқа услуб, анкироғи, аънавий таф-силлий ўсулда, реал, ҳаққоний воқеаларни тўғридан-тўғри, кетма-кетликда тасвирлаш йўлида суратга олинган “Сўнгги лаҳза” фильми ҳам умуминсоний туйғулар, кечинмалардан баҳс очади. Қўзға ҳам, қалбга ҳам аниқлик ва ёруғлик бағишлайдиган тасвирлар, талқинлар билан эътиборни тортади. Тасвир жоиз бўлса, мен мазкур фильмин “Пост-скриптум” фильми билан бирга 2009 йил миллий киноимизнинг энг яхши намуналаридан бири деб айтган бўлардим. Бундай баҳо учун фильмда асос-лар талайгина.

2009 йилги “Ўзбеккино” Миллий агентлиги студияларида суратга олинган фильмлар орасида ижтимоий-ғойавий долзарб мавзулардаги филь-ларнинг сон-салмоғи ортироқ.

Ҳилол Насимовнинг “Таҳдид”, Мансур Абдухо-лиқовнинг “Аросат”, Баҳриддин Айнозаровнинг “Тузок”, Ориф Йўлдошевнинг “Укубат” фильмлари-ни бир маҳраж остида бирлаштирган мавзу – бу юртимиз тинчлигига, сиёсий барқарорликка, халқ-

лар бирлигига, эътикод ва қадриятларимизга ҳавф, таҳдид солаётган ҳодисалардир. Ҳар бир фильм ана шу ҳодисаларнинг турлича кўринишларда намоён бўлишини, уларнинг маккор табиати ва манфур вакиллари кино тили билан имкон қадар бадий тадқиқ этишга бағишланган. Дастлаб мазкур филь-млардан иккитасини – “Таҳдид” ва “Аросат”ни кенгрок таҳлилга тортиш мақсадга мувофиқ. Чунки ғойавий ҳусусиятлари, бадий талқин, актёрлик иж-ролари нукта назаридан бу фильмлар ҳақида ан-чагина баҳслашиш мумкин.

“Таҳдид” каттагина маблаг сарфланиб, кино-лентада суратга олинган фильм. Табиийки, шунга яраша самара ҳам қўтилган. Агар фақат долзарб мавзуга қўл уриб, тезда суратга олиб, обрў топиш истағинга бошқармаган бўлса сценарий муалли-фи ва постановкачи режиссёр Ҳилол Насимовни, у адабий асосга ҳозиргидан кўра жиддийроқ ёндаш-ган бўларди, назаримда. Сценарийда ҳам, фильмда ҳам профессионал ночорлик яққол сезилиб қолган. Очиғи бунинг тағ замирида объектив сабаблар ҳам йўқ эмас. Гарчи “Таҳдид” фильмида жангари сахна-лар кўп бўлмаса-да, борида ҳам ясамалик, сунъий-лик билиниб туради.

Йиллар давомида ҳарбий тайёргарликлардан ўтган Азиз Мўминовни ҳали жанг бошланар-бош-ланмаса яралаб қўйишади. Саволлар турғилади: Азиз жангарилар билан чегарадан ўтаётган эди. Нега у бизнинг ҳарбийлар кийимда жангга киради? Майли буни маскровка, ҳийла дейлик. Нега унда уни ўз жангарилари яралайди? Очиғи, бу ноаниқликка қа-мина жавоб топа олмадим. Қизиқ, қаҳрамоннинг ҳарбий госпиталга келтирилиб, ҳушига келгандан кейинги дастлабки сўзлари ҳамшира қизга суюқлик қилишдан бошланади. “Қўзларингиз умминга ўхшай-ди”. Беихтиёр таажубга тушасиз. Самарқандлик Оқсой қишлоғида туғилиб ўсган бола ҳам шунчалар сунъий тилда сўзлашадими?! Очиғи, фильмда пер-сонажларнинг шу қадар йўл қизилари кўпки, улар-нинг аксарияти чизгилар шаклида бош-охирисиз қолиб кетаверади. Ижодий истак кўп, аммо, улар-нинг ривож, ечими йўқ. Жуда ваҳимали туюлган операция – Мўминов танасидан минанинг олиб ташланиши шунчалар осон ҳал қилинадик, шунга шунча оворагарчиликми, деб қолади томошабин.

Шу ўринда кинофильмларимизга ва кинорежис-сёрларимизга хос умумий бир нуқсонни таъкидла-моқ керак. Профессионал сценаристларга мурожа-ат этмаслик ёки муайян давр ва ўқувчи синовлари-дан ўтган бадий асарларга суянмасдан ўзбўлар-монлик қилавериш жуда бечасара йўлдр. Шу туй-ғайли тўлақонли бадий фильм учун етарли кино-материал бермайдиган сценарийлардан сакланиш лозим. Бу нафақат “Таҳдид”да, айни ҳисобот дав-рида яратилган “Нариги соҳилда...”, “Тузок”, “Аба-дий чархи” фильмларида ҳам очик сезилиб туради.

Навбатдаги таҳлил учун белгиланган “Аросат” фильмида эътиқодини ўзгартирган, ғаразғўй хо-ҳишларда ўзга эътиқодни тарғиб қилиб, ўз мусул-мон – ислом динидан чиққан эрхотунчиқ қисмати ҳикоя қилинади. “Янги эътиқод” (?) тарғиботи би-лан юрган аёлни машина уриб ўлдиргач, майитни қўмиш муаммоси сарғузашлари асосида турлича дин ниқобидидаги “оғиш”, “адашиш”лар, эл-юрт уду-мларига ҳибнат, бундай ҳаракатини ана шу эл-юрт томонидан қораланиши, кечирилмаслиги ғойажавий бир талқинда ифода этилган...

Қайд этиш зарурки, фильм режиссураси эъти-борини тортади. Ижро ҳаққонийлиги, психологик зид-диятлар ва ҳолатлари аниқ ва муайян шариоатда тасвирлаш, бадийлик мезонларига суяниш иқти-дори ёш режиссёрга нисбатан умид уйғотади.

Албатта, бу мавзу керак. Аммо мавзу ҳар қанча муҳим бўлмасин, уни томошабинни ишонтирадиган ҳаётий ҳаққонийликда акс эттира билиш лозим эди. Миллий удулларимизнинг анчайин сохталаштири-лгани яққол кўриниб қолган. Майитга ҳурмат, унинг эътиқодидан қатъий назар, ўзбек халқи учун низоҳат-да масъулиятли бир ҳолат ва уни қўмиш ҳудди шундай жуда нозик ва масъулиятли тадбир экани ортиқча изох талаб этмайди. Ўзбеклар одам туғул оту ити, бошқа жониворларини ҳам ўлиб қолса, ўлигини авайлаб тупроққа беради. “Аросат” филь-мида эса “қош қўяман, деб кўз чиқариб” қўйилган. Наҳотки, жасадини қўмишга узоқ қишлоқ кенглик-ларида – далаю адирдан бир парча холи жой бўлмаса ва бир муулмон фарзандининг жанозасини ўқишга дини мустаҳкам ва шу боис қўнгли юмшоқ бирор мулла-мардум топилмаसाю, майит судраб юрила-верса?! Мавзу долзарблиги учун суратга олинган бу фильм ўзбек халқининг миллий табиати ҳақида тошбағир, шафқатсиз, жоҳил бир одамлар тоифаси деган мутлақо акс таъсир уйғотиб қўймасмикан, ўзга томошабинда.

Юқорида кўриб ўтганларимизни ҳулосалайдиган бўлсак, баҳоли қудрат таҳлил этилган фильмлар-нинг ижобий фазилатлари, ютуқлари ва нуқсон-у камчиликларига қараб, қўйдагича умум ҳисжатла-рини қайд этсак бўлади.

Авалло, ғойавий-бадий изланишларининг те-ранлашуви, бадий тадқиқотга, инсоннинг турфа ҳолатларини кино тилида бадий қашф этишга мўйиллиқнинг ўсиб бораётгани (“Постскриптум”, “Сўнгги лаҳза” фильмлари мисолида).

Иккинчидан, профессионал сценаристлар билан ҳамкорлик қилиш талабининг ўсиши (“Аросат”, “Укубат”, “Ўғри”, “Қурорт”, “Сўнгги лаҳза” филь-лари мисолида);

Учинчидан, қиёфа ва машхурилик “мода”ларига берилмай, профессионал актёрлар билан ишлаш эҳтиёжининг кучайгани.

Булар албатта, миллий киноимизнинг ривожига, истикболига хизмат қиладиган ҳусусиятлар. Айни чоғда бартараф этиш лозим бўлган қўйдаги уму-вий нуқсон ва камчиликларини ҳам қайд этиш зарур.

Биринчидан, киноматериалнинг тақчилиги, сценарийларнинг пухта ишланмагани (“Нариги соҳил-да ёҳуд уч оғайни қиссаси”, “Абадий чархи”, “Таҳ-дид”, “Тузок” фильмлари мисолида), иккинчидан, режиссёрлик изланишларининг сустиғи (“Таҳдид”, “Қурорт”, “Тузок”, “Укубат” фильмлари мисолида), учинчидан, ғойавий-бадий ноаниқлик, бадий фик-рининг меъёрига етказилмагани (“Таҳдид”, “Укубат” фильмлари мисолида), тўрттинчидан, бадий талқ-инда ҳаёт мантиғининг бўзилиши (“Аросат” филь-ми мисолида). Қўринадик, ҳисобот даври киномаҳ-сулотлари ютуғиго камчиликлари билан фаол жара-ёи сифатида эътиборга лойиқ. Албатта, ютуқлар кўп бўлишини, катта-катта фестивалларда мамлақати-миз номи тез-тез тилга олинишини, энг муҳими, ўз томошабинимиз онги ва қалбидан янада чуқурроқ қўй олишини оруз қиламиз. Орузлар воқеликка айланмоғи учун имконият ва шарт-шароитлар етар-ли. Мавжуд ютуқлар билан чекланиб қолиш сира мумкин эмас. Олдимизда баҳарилмоғи зарур бўлган вазифалар кўп. Жумладан, киносценарийлар яра-тиш жараёнининг мураккаблиги, ўзига хошлиғини назарда тутиб, бу соҳада янги-янги номлар, тажри-баларга эҳтиёж кучайиб борапти.

Бадий киноимиз олдига вазифалар кўп, қўзлан-ган мақсадлар ўфқи кенг. Энг муҳими, бугунги кун интилишларига ҳаммадан бўла олий қўлимиздаги энг кучли, энг оммабоп бадий восита билан юрти-миз ва юртдошларимизга қеракли, ҳаётий зарур ҳодисага айланиб салмоқ касб эта билишимизда. Шу йўллардаги изланишларимиз бардавом бўлсин!

ХУНАРМАНДЧИЛИК

Сопол бўюмлар

КЎХНА ЖИЗЗАҲДА У ЯНА ЖИЛО ТОПМОҚДА

Қадимда Жиззах бозорига борган киши, албатта сополдан ясалган кўза, қўқача, товоқ ёки коса сотиб олган. Кўзаларда сақланган сув саратонда ҳам илиб қолмаган, косага солинган овқат эса совимаган. Чиннидай жаранглайдиган сопол пиёла-ларда чой ичиш ҳузув бахш этган. Катта тўй ва маъракаларда сопол товоқларда ош сузилган.

Пардабой ТОЖИБОВЕВ,
«Milliy tiklanish» мухбири

Сопол бўюмларга бўлган та-лаб бугунги кунда ҳам ошса ошаяптики, пасайган эмас. Бунга бозор расталари, савдо дўконларида сотилаётган со-пол бўюмларини кўриб, гувоҳ бўлиш мумкин. Хунармандлар-нинг, айниқса ўз маҳсулотла-рини кўз-кўз қилиб, кўргазма-лар ва кўрикларда иштирок эттишгаётгани қувонарлиқдир. Шаҳарнинг Бобур маҳалласи-да сопол бўюмлар ясаётган хунарманд Нарзулла Жўрабе-ковни вилоят «Ташаббус-2010» кўриғида учратиб қолдим ва унинг бу соҳада амалга ошираётган иш-лари билан танишдим. Жиззах санъат би-лим юртини тугаллаб, 20 йилдан бери кулолчилик маҳсулотлари тайёрлаётган Нарзулла ака қорхонасини ёшлар ҳисоби-га кенгайтириб бормоқда. Бу ерда уй-рўзгор бўюмларидан ташқари нақшли гул-тувак, гулдон ва шамдонлар каби санъат асарлари ҳам ясалмоқда. Бино пештоқла-рига безак сифатида ишлатиладиган қури-лиш материаллари, ерга мрамар ўрнига ётқизиладиган сопол гишт ва йўлагичлар хунармандларнинг шухратига шухрат қўшмоқда.

- Жиззахда ўнлаб сополчилик мактабля-ри бўлган, - дейди Нарзулла Жўрабеков. – Муस्ताқиллик туйғайли ана шу мактаблар қайта оёққа турди. Биз хунармандларга катта имкониятлар яратилган. Ясаган маҳ-сулотларимизни бозорга чиқариб сотаяп-миз, ташкилотлар билан шартномалар ту-запмиз. Асосийи, халқимизнинг кулол-чилик санъатини сақлаб қолаяпмиз.

Бугунги кунда Нарзулла Жўрабеков раҳ-барлиғидаги хунармандлар Мрамар ўрни-ни босадиган қурилиш материалларидан бир неча турини тайёрлашапти. Улар ҳаридордир. Уч нафар шогирди билан

белгиланган буюртмаларни ўз вақтида ба-жаришаяпти.

- Талабни ҳисобга олиб, хунармандчи-лик маҳсулотлари тайёрлашни 2-3 бара-варга кенгайтирамиз,- дейди Н.Жўрабе-ков. - Камида 10-15 нафар ёш мутахассис-ни иш билан таъминлашга режа тузаяп-миз. Маҳсулот турлари кўпаяди. Ҳозир ҳам самара яхши, хунармандлар ўз вақти-да иш ҳақларини олаяптилар, касб-хўнаро ўрганаптилар.

Ўзоқ йиллик тарихга эга бўлган Жиззах шаҳрида кулолчилик, сополчилик, имо-ратсозлик яна ривожланаётгани, маҳсу-лотларнинг бежиримлиги кишида фаҳр-ифтихор ҳиссини уйғотади. Бугунги кунда касб-хўнаро ўрганишга барча йўллар очик. Фақат кўнгил билан билим, тажриба орти-риш, усталарнинг айтганини бекаму кўст бажариш керак.

Нарзулла Жўрабеков раҳбарлик қила-ётган хунармандлар жамоаси халқимиз-нинг аслро ош саяқал топиб келаётган кулолчилик санъати аънава ва андозала-рини сақлаб қолиш, авлодларга бекаму кўст етказиш борасида беқиёс ҳисса, чи-накам фидойилик ва жонбозлик кўрсат-моқдалар.

ТУХФА

“Ўткан кунлар” зиёси

Абдулла Қоди-рий номидаги Тошкент Давлат Маданият инсти-тутида ҳар йили 10 апрель – буюк ўзбек адаби- тау авлод топан ку- н кенг нишонлани- ши ўзига хос аъна- бага айлан- ган. Профессор Азиз Тўраев ва ёш тадқиқотчи

таи назаридан те-ран тадқиқ этил-гани эътиборга молиқдир. Ўзбек адабиётида ро-манчилик аъна-сини бошлаб бер-ган бу тарихий асар муҳим ҳоди-са бўлгани ҳақида сўз юритилар экан, романнинг нафақат давр ру-ҳини ифодаловчи буюк асар эканлиги, балки унда халқимиз менталитети-га хос ва ўзимизга мос ўлмас, ўчмас аъна-ва, урф-одат ва ахлоқий анжумна-ларимизнинг бетақдор муҳим ҳодиса эканлигига алоҳида эътибор қаратилади.

Эзгу ниётлар билан амал-га оширилган бу тадқиқот қанчалик хайрли иш бўл-ганини қўланмани ўқиш жара-ёида амин бўласиз. Миллий урф-одатлар, аъна-ва ва ма-росимларимиз бугунги за-мон ёшларининг ҳам дунё-қарашлари шаклланишига катта таъсир қўраётгани-ни изохлашга ҳоҳат йўқ. Шу нукта назардан тадқиқ этил-ган романда айниқса миллий менталитет талқинига алоҳи-да эътибор қаратилади.

- Ўзбеклар каттага ҳур-мат, кичикка иззат қондаси асосида иш тутувчи халқ-нидир,- деб ёзади муаллиф-лар. - Шунга кўра милли-тизмизда ўзидан катталарга алоҳида эҳтиром кўрсатиш фазилати махсус тарбияла-нади. “Ота рози Худо рози, она рози пайғамбар рози” деган ибора ҳар бир оила-да такрор-такрор ёшлар-нинг онги ва қалбига синг-дирилади. Отабекнинг “Ота-оналарнинг ўз фарзандла-ри устидан қилган ишлари номақбул бўлмас”, деган жа-воби унинг добули ва мақ-бул фарзанд бўлиб тарбия-лан

ТАЪЛИМ

Қашқадарё вилоятидаги Қарши иқтисодиёт коллежи вилоятдаги нуфузли илм масканларидан бири ҳисобланади. Қарши кооператив техникуми ва савдо билим юрти номлари билан қарийб 30 йилдан ортиқ фаолият кўрсатди. 1999 йилдан эътиборан коллеж макomini олди. Шу ўтган даврда илм даргоҳи жамоаси «Таълим тўғрисида»ги Қонун ва Кадрлар тайёрлаш Миллий дастурини ҳаётга изчил татбиқ этиб, минглаб ўрта маълумотли турли соҳа мутахассисларини етиштириб берди.

Жўра ҲУСАНОВ,
Ўзбекистон Журналистлар
ижодий уюшмаси аъзоси

Коллежда молия, бухгалтерия ҳисоби, ҳўжалик ҳуқуқи фаолияти, банк иши, солиқ, статистика йўналишлари бўйича мутахассислар тайёрланмоқда.

2009-2010 ўқув йилида 600 нафар ўқувчи ўқишга қабул қилинди. Ўқувчиларга 155 нафар ўқитувчи турли соҳа фанларидан таълим-тарбия бермоқда. Муаллимларнинг барчаси олий маълумотли ҳамда кўп йиллик меҳнат тажрибасига эгадирлар. Бундан ташқари, 1 нафари иқтисод фанлари доктори, 1 нафари ҳуқуқшунослик фанлари номзоди, 4 нафари бош ўқитувчи, 11 нафари етакчи, 13 нафари катта ўқитувчидан иборатдир.

Юртбошимиз Ислам Каримов Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг 17 йиллиги байрами муносабати билан ўтказилган тантанали йиғилишда 2010 йилни «Баркамол авлод йили» деб эълон қилдилар. Коллежда ҳукуматимизнинг «Баркамол авлод йили» Давлат дастури ижросини таъминлаш мақсадида бир қатор чора-тадбирлар режаси белгилаб олинди.

«Таълим тўғрисида»ги қонун, Кадрлар тайёрлаш Миллий дастурида кўрсатилган мақсад ва вазифаларнинг тўб моҳиятини ҳар бир ўқитувчи чуқур англаб, уни амалга оширишга астойдил ҳаракат қилиб келмоқда, - дейди илм маскани директори, иқтисод фанлари доктори Бердиёр Янгибоев. - Шу асосда янги педагогик технологияларни ўқув жараёнига татбиқ этиш, янги авлод дарсқилари, услубий мажмуалар, ўқув қўлланмаларини яратиш, назарий билимларни амалиёт дарслари машғулоти билан chambarchас боғлаб олиб бориш, кўргазмали куруллардан ўқув ва лаборатория жихозларидан ўз ўрнида фойдаланиш дуруст йўлга

қўйилган. Мавжуд олти йўналиш бўйича таълим-тарбия олаётган 1814 нафар ўқувчига барча шароитлар яратилган. Шу боис етук ўрта маълумотли мутахассислар тайёрлашнинг сифати, кадрларни эркин фикрловчи инсон этиб тарбиялашда асосий омил бўлмоқда. Яна бир жиҳати юқоридаги мақсад ва вазифаларга эришиш учун ҳар бир фан ўқитувчиси ўқув-услубий ҳамда илмий-тадқиқот изланишларини олиб боришаяпти.

2008-2009 ўқув йилида илм даргоҳини 541 нафар ўқувчи тамолаб, шундан 45 нафари республика мидаги олий ўқув юртларида таълим олишмоқда, 9 нафар ўқувчи давлат гранти асосида талабаликни қўлга киритишди. 479 нафар ўқувчи ишга жойлашиб, ўзи эгаллаган мутахассислиги бўйича фаолият юритмоқда.

Шу йилнинг февраль ойида ўтказилган «Ҳуқуқ билимдонлари» кўрик-танловида вилоятдаги коллежлараро мусобақада коллеж жамоаси голибликни қўлга киритиб, фахрли биринчи ўринни эгаллашга муваффақ бўлди. Коллежда «бадий ижод»да, спорт мусобақаларида, кўрик-танловларда совринли ўринларни эгаллаётган голиб ўқувчиларимиз билан фахрифтхорга тўламыз. Аббос Пардаев иқтидорли ўқувчи ҳисобланади. У «Келажак овози-2008»нинг республика кўрик-танловида «Архитектура ва дизайн» йўналиши бўйича катнашиб, голибликни қўлга киритди. Баҳром Даминов «Солиқ билимлари — болаларга» кўрик-танловининг «Солиқлар нимага тўланади?» мавзусидаги компьютер йўналиши бўйича биринчи ўринни эгаллади. Шунингдек, компьютер йўналишида солиқ ҳақидаги билимларни тайёрлаш, ўқув кўргазмалари воситасида ифодалаб бер-

Ўрта маълумотли мутахассислар тайёрлашга масъулмиз

ДЕЙДИ ҚАРШИ ИҚТИСОДИЁТ КОЛЛЕЖИНИНГ ДИРЕКТОРИ, ИҚТИСОД ФАНЛАРИ ДОКТОРИ, ПРОФЕССОР БЕРДИЁР ЯНГИБОЕВ

ган Акмал ўролов голиблик шохсупасига кўтарилиб, республика танловида иштирок этиб, вилоятимиз шарафини ҳимоя қилди. Бундай маълумотларни яна узок давом эттириш мумкин. Коллежда ўқувчи-ёшларимизнинг ҳам жисмонан, ҳам ақлан баркамол бўлиб ўлғайишлари, ажодларимизга муносиб ворислар бўлиб, камол топишлари йўлида бутун диққат-эътиборни қаратганмиз.

Сирасини айтганда, ўқувчиларнинг етарли даражада билим олиб, касб-ҳунар ўрганишларида ўқув-лаборатория жихозлари, ўқув устахоналари, асбоб-ускуналарининг нечоғлик замонавийлиги ва тўла-тўқис жихозланганлигини таъминлашга боғлиқдир, албатта.

Коллеж маъмурияти ана шу жиҳатларга жиддий эътибор бераяпти. Ўқувчиларнинг назарий билимларини мустаҳкамлаш мақсадида амалиёт ва ишлаб чиқариш диплом ишини ҳимояга тайёрлаш учун вилоятдаги ташкилот, корхона, муассасаларга юборилиб, икки томонлама шартнома асосида амалиёт ўташмоқда.

Бутун мамлакатимизда бўлгани каби ўқувчи-ёшлар ўртасида маънавий-маърифий ишларни самарали ташкил этиш мақсадида ҳар ойнинг жума кунини «Маънавият кунини» доирасида тарғибот-ташвиқот тадбирлари амалга оширилади. Бу эса ўқувчиларнинг дунёқарашини кенгайтиришга муҳим омил бўлмоқда. Зеро, ўқувчи-ёшларни соғлом ва

тетик, маънан пок, иймонли, эътиқодли, она-Ватанини севиш каби ҳислатларни намён этиш руҳида тарбиялашда масъулликни ҳамisha ҳис этаёلمиз.

«Баркамол авлод йили» Давлат дастури эълон қилиниши биланок коллеж маъмурияти томонидан янги дастур лойиҳаси ишлаб чиқилди. Унда ўқувчиларнинг таълим-тарбия олиши, дам олиши, ижтимоий ҳимояси, иқтидорлиларни аниқлаш ва уларни қўллаб-қувватлаш, моддий ва маънавий томондан рағбатлантириш, бўш вақтларини бекор ўтказмаслиги учун кўнглиочар тадбирлар уюштириш каби масалаларга алоҳида эътибор берилган.

ФАОЛИЯТ

Қонунлар ижроси мониторинги: назария ва амалиёт

Камолиддин ҲОТАМОВ,
«Milliy tiklanish» мухбири

Мавзусида Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Амалдаги қонун ҳужжатлари мониторинги институтида бўлиб ўтган анжуман қонунлар ижроси мониторинги муаммоларини ўрганиш ҳамда мазкур тизимнинг қонунчилик ва ҳуқуқни қўллаш амалиётини янада такомиллаштиришдаги ролини ошириш масалаларига бағишланди.

Мамлакатимизда истиқлол йилларида қонун ҳужжатлари мониторинги тизимини самарали ташкил этиш юзасидан салмоқли ишлар амалга оширилди. Жумладан, Амалдаги қонун ҳужжатлари мониторинги институти, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (Омбудсман), Инсон ҳуқуқлари бўйича миллий марказ, Норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг амалга оширилиши устидан мониторинг қилиш маркази, Суд қонунчилигини демократлаштириш ва либераллаштириш ҳамда суд тизими мустақиллигини таъминлаш бўйича тадқиқот маркази ташкил этилди. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталари, прокуратура ва ижро этувчи ҳокимият органлари томонидан амалга ошириладиган қонунлар ижроси устидан назорат тизими шакллантирилди.

Анжуманда Президентимиз Ислам Каримовнинг Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги «Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш — устувор мақсади-миздир» номли маърузасида қонунчилик фаолияти ва қонун ҳужжатлари ижроси механизмининг устувор йўналишлари юзасидан кўтарилган масалалардан келиб чиқадиган вазифалар, жумладан, қонун ҳужжатлари мониторинги масалалари, қонун ҳужжатларининг амалий ижроси билан боғлиқ муаммолар юзасидан фикр мулоҳаза юритдилар.

Йиғилишда таъкидланганидек, қонун ҳужжатлари мониторинги борасидаги фаолият сифатли қонунларни қабул қилиш ва уларни самарали ижро этишга хизмат қилмоқда. Анжуманда сўзга чиққанлар қонун ҳужжатлари мониторинги ва қонунлар ижросини таъминлаш борасида амалга оширилаётган ишлар ҳақида кенг тўхталдилар.

Таъкидлаш лозимки, парламент тизимини ислоҳ этиш жараёнида мониторинг илмий-амалий институт сифатида миллий қонунчилик тизими, давлат ҳокимияти, бошқарув органлари, корхона, муассаса ҳамда ташиклотларнинг ҳуқуқни қўллаш амалиётини муносиб ўрин эгалламоқда. Хусусан, ўтган беш йиллик фаолияти мобайнида институт томонидан қонун лойиҳаларини кўриб чиқиш ва қабул қилишнинг барча босқичларида 623 та эксперт, баҳсчи ва ҳулосалари тайёрланди. 24 та қонун ижроси юзасидан мониторинг ўтказилди, янги қонунлар моҳиятини кенг тушуштириш ҳамда миллий ва хорижий тажрибаларни қиёсий таҳлил қилишга бағишлаб 60 га яқин илмий-амалий анжуман, семинар ва даяра суҳбатлари ташкил этилди, эллиқдан ортиқ илмий-амалий қўлланма нашр қилинди.

Тадбир якунида қонунларнинг ҳаётга татбиқ этилишини таъминлайдиган процессуал механизмларни такомиллаштириш, қонунлар мониторингини ва ижроси назоратини амалга оширувчи давлат ва жамоат ташиклотлари фаолиятини ўзаро мувофиқлаштиришга қаратилган илмий-амалий тавсиялар қабул қилинди.

ЭЪТИРОМ

Ибрат

Ориф ХОЛИКУЛОВ,
«Milliy tiklanish» мухбири

Инсон маълум ёшга етгандан ўтган умрига назар ташлайди, қилган эзгу ва савобли амаллари билан фахрланади. Пайрақчи тумани ижтимоий таъминот бўлими бошлиғи Бобоқул Умаров ҳам эл назарига тушган, меҳнатсевар инсонлар сирасига қиради. У кишининг оиласини вилоятда кўпчилик яхши билишади. Бобоқул оиланинг иккинчи фарзанди. Акаси Абдуҳамид кўп йиллар Самарқанд вилоятида турли вазифаларда ишлаган. Абдуҳамидга эргашиб ўқиди. Камтарлик, меҳнатсеварлик фазилатларини қалбига сингдириб яшаш умрининг мазмунига айланди. Мустақиллик эълон қилинган муборак кунларнинг бирида туман ижтимоий таъминот бўлимининг мудирини этиб тайинланди. Ўшанда раҳматли отаси Умар бобо кексаларнинг дуосини олгин, олдинга хизмат айтиб келганларни асло ранжитмагин, дея дуо қилганди.

Бобоқул ака ота насихатларига амал қилди. Ишда тўғри ва ҳалол бўлди. Шу боис, унинг иш тажрибаларини кўпчилик ўрганади. Туманда нафақахўр, боқувчисини йўқотган, ўзгалар ёрдамига муҳтож ёлғиз кексалар доимий эътиборда. Уларнинг озиқ-овқат маҳсулотлари ҳам ўз вақтида етказиб беришмоқда.

- Бас, шундай экан бу соҳада виждонли инсонлар ишлайди керак, - дейди Бобоқул ака. - Касб тақозасига кўра ҳар гал кексалар олдида таширф буюрамиз. Улар билан эринмай суҳбатлашшга одатий вазирамиз. Бир гал нуруний отахон билан обдон суҳбатлашдим. Дунё кўрган отахоннинг ширин суҳбати эътиборимизни ўзига тортиди. Отахон ҳеч бир жойда кексалар бизнинг юртдагидай эъзозланмаслигини айтиб дуога қўл очди.

Бобоқул аканинг ҳар бир кунини ана шундай эзгу амаллар билан тўлиғ. Отасидаги яхши фазилатлар оиласи ва фарзандларига ҳам сингган. Ҳаётда гоҳо ишни, гоҳо таъшишларни рўқча қилиб оиллага бепарвор қарашни оқибатида боши қулфатдан чиқмайдиган кимсалар ҳам учрайди. Шунда машҳур адибнинг «Ойлада бахтли бўлган инсонгина, ҳаётда бахтли бўлади», деган гапи ёдга тушади. Бобоқул ака ва турмуш ўртоғи Тамара опа бир-бирларини ҳамон эъзозлаб яшашида, ёшларга намуна бўладиган ибрат мактаби яратишган.

МАРОСИМЛАР

Янги давр анъаналари

«КУТИЛМАГАН СОВФА»,
«КОНВЕРТ САВОЛЛАРИ», «ГУЛБАЗМИ»...

(Давоми.
Боши 1-бетда)

Тўйларимизда одамларнинг дидини ўстирадиган, маънавиятини юксалтирадиган ажаойиб одатлар пайдо бўлмоқдаки, уларни бугун эътироф этмасликнинг иложини йўқ. Айниқса, «Кутилмаган совға», «Конверт саволлари» ва «Гулбазми» каби никоҳ тўйлари «кулинария»лари одамларнинг маънавий диди ва савияси юксалаётганидан далолат беради. Бу каби шарт, ўйин ва савол-жавоблар тўй савиясини кўтарида ва уни янада қизиқарли қилади.

Сўзда сеҳр, шеърда ҳикмат бор, дейишад. Энг яқин биродарингиз, дўстингиз, дугонангизнинг ҳаётида бир маротаба бўладиган никоҳ тўйида сўз олиш насиб қилса, аввало, у билан боғлиқ яхши воқеалар, унинг ижобий хислатлари эсга олинган, самимий сўзлар айтилади. Расмиятчиликдан воз кечиллади, сўзлар ўз-ўзидан оқиб келаверади, нутқингиз кўнглидагидай бўлади. Аввалдан тайёрланган нутқ, тўртлик шеър ҳам яхши фойда беради, даврага фойз киритади. Йиғилганларда яхши таассурот уйғотади. Топиб айтилган фикр, ўрнига тушириб шеър айтиш ҳам санъат! Шеър инсоннинг ички оламидаги туйғуларини ошкор этади, ҳамжихатлик ва ҳамдардлик ҳиссини тарбиялайди, кишига завқ бағишлайди. Шеър инсонни ўйлатади, чин сеvgи, дўстлик ва вафони эслатади! Тўрт қатор шеър икки арақ гапдан кучлироқ таъсир этиши исботланган.

Кейинги пайтда тўйларимизда, айниқса, «Бахт, омад тилайман» каби куруқ, қолипчи тилаклардан иложи борича қочилмоқда. Тўғри, шеър айтиш — кўнгли иши. Шеър ўқиш ва чиройли табрик сўз билдириш бу — инсоннинг маънавий камолоти, дидининг қанчаллик юксак эканлигидан далолат!!! Ушбу ундовлар «Гулбазми»да иштирок этаётганларга ҳам тааллуқли. «Гул берган йиғитга (қизга) бахт тилайман» деявериш ёкини «Шеър айтсам қулишади», деб ўйлаш, юзхотирга бориш тўйларимиз савиясини анча пасайтиради.

Гуллар — сўзсиз изҳоримиз. Шунча йиғит-қиз ичидан танлаб, сизга гул беришдими, ишонччи оқлаш лозим. Гулни, гул базминини, шеърини, ўша гул берган ин-

сон ҳурматини оёқости қилмаслик лозим, айниқса, давранинг тан олинган гўзали, кадрлиси, дея эътироф этилаётган бир пайтда! Бизнингча, «Гул базми»да шеър айтилиши керак. Аммо... Бунга нима дейсиз:

- Гул, гул, гул — гулни сотсанг анча пул!
Ёки:
- Гул бердингиз мен учун, ўйнаб берай сиз учун!

Бунинг ўрнига, гўзал шеърларимизни эсланг. Табрик, дил сўзи учун Фафур Фуломнинг «Вақт» шеърисидаги ушбу маълум ва машҳур тўртлик айтилса, нур устига аъло нур бўлади:

Азиз асримизнинг азиз онлари
Азиз одамлардан сўрайди қадрин.
Фурсат ганиматдир, шоҳ сатрлар-ла
Безамоқ чоғидир умр дафтарин.

Дўстларнинг умр дафтарларини шундай хурсандчилик кўнлар билан безатишаётганини таъкидлашнинг нимаси ёмон?

Авалроқ яратилган куйидаги обрўли ва тайёр шеърлар «Гул базми»да жуда кўл келиши аниқ. Бошлаш учун (йиғитларга):

- Ўртага гул ташладим, гул базмини бошладим!

(Қизларга): - Гул бериш азалдан одат бўлибди,

Шоҳсанам Ғарибнинг гулин олибди.

Мен Шоҳсанам, сиз Ғариб эмас,

Гулингизни ўзгаларга бериб қўйсам бас!

Ха, дўстим, бўшаман! Гулни айлантириб дилингиздаги гапларни ҳам айтиб олинг!

(Замонавий)

- Гул ушлаб севгидан нима дей, айтнинг, Севгидан далолат бўлмаса.

Мен ёниб севсаму, у эса —

Айбидан хижолат тортмаса!

Ана, бир сочи узун қиз гул олди. Улар ҳам бўш келмайдиганга ўхшайди. Майли, қизинг нози бўлмаса базмининг пардозини бўлмас, дейишад.

- Гулингизни олганим —

Сизни ҳурмат қилганим.

Бандидан ушлаганим —

Бахтли бўлинг, деганим!

Тўй — ёшларники, дегани шудир-да? Дарвоқе, дилдан айтилган сўз дилга боришини унутманг:

Дил нима-ю дил эгаси ким бўлармиш,

Дард ортгани сайин ҳамдард

жим бўлармиш.

Олисларда қийналармиш мени эслаб,

Бир қиз йиғлаб, кўз ёшлари

сим бўлармиш!

Бундай самимий, кўнглига ёқадиған шеърларни ён дафтарчага ёзган маъқулроқ. Тўйларимизда, айниқса «Қарғага қўшса ҳам тақдир, бўлбў бўлиб яшамок бахтдир», «Гулнинг тиконсиз қадри йўқ» каби байт ёки мисраларни айтилаётгани ҳам таҳсинга лойиқ. Таниқли ёзувчимиз Назар Эшонкулнинг «Адабиёт — оммани тарбияламайди, дид ва тафаккурни, маънавиятни тарбиялайди», деган фикри ҳам бежизга эмас.

* * *

- Сюрприз? Сюрприз дегани нимаси бўлдикин?

- Менимча, сюрприз бу — кир ювадиган машина бўлса керак!

- Эҳтимол, сюрприз деганлари... телевизор бўлиб чиқар. Балки...

Ана шунақа, «Эҳтимоллар назарияси» ҳам фойда бормайди, шекилли?.. Юқоридаги аjoyиб суҳбат ҳаммаимиз севиб томоша қилдиган ўлмас миллий фильминиз «Маҳаллада дув-дув гап»дан келтирилди. Шўрқўргондаги тўйларда (Наманган тумани) «Кутилмаган совға» уйинига алоҳида ҳурмат ва эътибор билан қараб келинади. «Кутилмаган совға» — аслида, бу узук ва белбоғни алоҳида қоғоз ва ип ёрдамида мустаҳкам қилиб ўраб ташланадиган антиқа матоҳ.

Келин боланинг синфдош йиғитлари ушбу «кутилмаган совға»ни тўйдан бир кун аввал қадфала билан ўрашади. Тўйнинг сўнггида (аниқроғи, қизиган палласида) «кутилмаган совға»га навбат етгач, кўёвнинг дўстлари икки ўрамдан бирини танлаб олишади. Вақт берилгач, келиннинг дугоналаридан ҳамда кўёвжўраларидан бир киши сайлаб олиниб, давранинг ўртасида «қоғоз йиртиш»ни бошлаб юборишади. Ким биринчи бўлиб шартни бажарса, шу тарафининг голиб бўлганлиги эътироф этилади. Келин ва кўёв тараф ўзларининг вакилларини астойдил қўллаб-қувватлашади. Мусобақа ниятисига етгач эса белбоғи келинчака берилади, кўёвга узук узатилади. Вакиллар «Кутилмаган совға»дан белбоғ ёки узук чиқди. Кўёвтўра, шу узукни келинчақини қўлларига тақиб қўйинг, илоҳим ҳаётларинг узукка кўз қўйгандек гўзал ва мос бўлсин» ёки «Келинпошша, шу белбоғни кўёв болага боғлаб қўйинг, сиздан бошқа ҳеч ким еча олмасин», деб тилак билдиришгач, қарсақлар остида «Узук тақди», «Белбоғ боғлади» маросимлари бошланиб кетади. Ниҳоят, ҳамма интиқ кутади-ган «Конверт саволлари»га навбат келади. Унга ҳам икки тарафдан сўзга устарок, шад-додроқ, ҳазилкашроқ вақил сайланади. Чунки ҳар қандай шартни бажаришга ва савол-

ларга жавоб беришга имкон қадар тайёр туриш керак-да! «Конверт саволлари» ҳам тўйдан бир кун олдин катта тайёргарликлар билан тузилади. Тўйга келин-кўёв фойз киритиб тургани каби «Кутилмаган совға», «Конверт саволлари», «Гул базми» ҳам тўйни янада мазмунли, эсда қоларли ва қизиқарли ўтишига сабаб бўлади.

«Конверт саволлари»нинг биринчиси аънавий «Келин-кўёвга тилакларингиз» билан бошланиб, охириг 8-саволи (ёки шартин) «Гул базмини бошлаб беринг», дея тугалланади. Тўйда ушбу биз суҳбатлашаётган 3 та омилинг қатъий тартиби, аслида куйидагича: аввал «Кутилмаган совға», сўнг «Конверт саволлари» кейин «Гул базми». Гуллар давранинг энг гўзаллари бўлмиш келин-кўёвга етиб боргач, «Тўйлар муборак» қўшиғи остида икки ёки кўзатиб қўйилади. Кейин кўёв келинни ташлаб чиққач, жўралар кўёвтўранинг оёғини ерга теккизмай кўтариб чиқишади ва уёғи «Кўёв ўйнати» маросими!..

Биринчи ва саккизинчи саволлар орасида эса шахсий, назарий, тасодиқий ва ҳазил саволлар, шартлар бўлиши мумкин. Саволларга ҳозиржавоб бўлиш талаб этилади. Мисол учун амалдаги савол ва шартлардан намуна келтирамиз.

(Қизларга): «Келин-кўёвга салом беринг», «Севги ҳақида шеър айтиб беринг», «Ҳаётда севиш муҳими, севилиш?», «Тасаввур қилинг, янги келинлик пайтингизда қайнонангизга қайноқ чойни узатаётиб, беҳосдан тўкиб юбордингиз, нима қилган бўлардингиз?»

(Йиғитларга): «Латифа айтиб беринг», «Севганингизнинг ота-оналари сизга розилик беришмаяпти, қандай йўл тутасиз?», «Даврадаги энг гўзал қизга гул беринг» (албатта келинчака берилади), «Мақом қўшиққа шўҳ ўйнаб беринг», «Сепли қиз яхшимини, эплисими?» каби савол ва шартлар ўқилади, бажарилади.

Мақолаимиз сўнггида яна ўша миллий киномидаги бир лаҳза эътиборимни тортди. Унда Лутфихоним Саримсоқова шундай деган эди:

- Вой, тиниб-тинчиманган одамлар-ей! Нималарни ўйлаб топишмайди-я?!

Ҳа, халқимиз зукко, ташаббускор, ишбилармон, ақли, чапани, меҳмондўст, болажон... Миллийлик ва самимийликка мўқасидан кетган халқ бу! Энг яхши аънаваларимиз, урф-одатларимиз ичида самимийлик ва миллийликка йўрилгани ҳам бу тўйдир. Бежизга «Топганингиз тўйларга буюрсин», «Бошинг тўйдан чикмасин», дея дуо қилишмайди! Модомики шундай экан маънавий дидимиз ҳам унга ҳар жиҳатдан мос бўлиши лозим.

Орифжон ЖўРАЕВ,
НамДУ талабаси,
ЎЗМТДП Наманган вилоят
кеңгаша «Ёшлар қаноти» фаоли

ХАЛҚАРО ҲАЁТ

БИЗНИНГ ШАРҲ

Олимларнинг ҳисоб-китобларига қараганда, Ердаги сув захиралари 1 миллиард 400 миллион куб километри ташкил қилади. Сув захираларининг атиги 2,5 фоизи чучук сувдир. Чучук сув захираларининг катта қисми Антарктида ва Гренландия музликлари ва ерости сувлари ҳиссасига тўғри келади. Инсоният истеъмол қиладиган сувларнинг манбаи кўл, дарё ва ерости сувлар ҳисобланади. Ердаги сувларнинг 0,26 фоизи турли мижозлар манбаи экани назардан соқит қилинмайди. Шу сабабли ҳам чучук сув етишмовчилиги билан боғлиқ муаммо халқаро сиёсатнинг асосий омили бўлиб қолмоқда.

Трансчегаравий дарёлар

Шарофиддин Тўлаганов

Бугунги кунда жаҳонда 260 та халқаро (трансчегаравий) дарёлар мавжуд бўлиб, шундан 70 таси Европада, 53 таси Осиёда, 39 таси Шимолий ва Марказий Америкада, 38 таси Жанубий Америкада, 60 таси Африкада жойлашган. 155 та дарё иккита мамлакат ҳудудларидан оқиб ўтадиган бўлса, 100 дан ортиқ дарё уч ва ундан ортиқ мамлакатлар ҳудудларидан ўтади.

Сановат, аграр, коммунал-маиший соҳаларни ҳисобга олган ҳолда аҳоли жон бошига бир йилда ўртача 24650000 литр сув истеъмол қилиниши ҳисоблаб чиқилган. Маълумки, сув ресурслари асосан қишлоқ ҳўжалигида фойдаланилади. Янги ерларни ўзлаштириш натижасида сўнгги йилларда сувга бўлган эҳтиёж ортиб бормоқда. Жаҳондаги сув захираларининг 36 фоизи Осиё Тинч океани минтақасига тўғри келади. Бу борада Хиндистон, Хитой ва Индонезия минтақадagi сув захираларининг ярмисига эга. Бангладеш, Хиндистон, Покистон ва бошқа қатор давлатларда сув танқислиги кузатишмоқда. Осиё минтақасида сугориладиган ерлар бўйича жаҳонда биринчи ўринда туради. Аҳоли сонининг ўсиб бориши ва иқтисодийнинг ривожланиши туфайли минтақада сув етишмовчилиги кўзга ташланмоқда.

Хиндистон ярим оролида сув танқислиги фақат табиий шароитлар ёки аҳолининг ўсишига боғлиқ эмас. Масалан, Бангладеш кўшни Хиндистон орқали ўтадиган Ганга ва Брахмапутра дарёларининг

сувига муҳтож. Икки мамлакат ўртасида бир неча бор сув ресурслари туфайли халқаро мижозлар юз берган.

Дехли расмийларининг 1949 йилда Хинд дарёси ўзанини ўзгартириш режалари Покистонни хавф остида қолдирган. 1960 йилда Хиндистон ва Покистон Жаҳон Банкининг тақлифига кўнган ҳолда Хинд дарёси ва трансчегаравий дарёлардан фойдаланиш борасида шартнома имзолаган. Унга кўра, Хинд дарёсининг сувлари икки давлат ўртасида бўлишиб олинган. Шартномада Хиндистон Покистоннинг руҳсатисиз дарёларга тўғон ёки гидроэлектр станцияларини қура олмайди.

Хиндистон, Непал ва Бангладеш ҳудудларидан оқиб ўтувчи Ганга-Брахмапутра трансчегаравий дарёлари ҳам 1947 йилдан бери халқаро мижозларга сабаб бўлиб келган. 1977 йилда Ганга дарёси сувларининг учдан икки қисмини Бангладешга ажратиш борасида беш йил муддатга мўлжалланган битим имзоланди. Бироқ бу битим муддати 1982 йилда тугагач, Хиндистон дарё сувларини ўз ҳолига тақсимлаш ҳуқуқига эга бўлди. Экспертларнинг фикрича, бугунги кунда Ганга ва Брахмапутра дарёлари бўйича Хиндистон ва Непал ўртасида ўзаро ишончсизлик кўзга ташланмоқда. Бироқ шу билан бирга бу икки давлат кўшма лойиҳаларни амалга ошириши мумкин, деган тахминлар ҳам айтилимоқда.

Меконг дарёси минтақадаги олти давлат — Камбоджа, Лаос, Таиланд, Вьетнам,

Хитой ва Мянма ҳудудларидан оқиб ўтади. Дарё сувларидан биргаликда фойдаланиш борасида БМТнинг кўлаб-қувватлаши билан 1957 йилда Камбоджа, Лаос, Таиланд ва Вьетнам ўртасида “Меконг руҳи” деб номланган шартнома имзоланган. Бу битимга кўра, тўрт давлатдан бирортаси ҳам дарёнинг юқори қисмини ўз ҳолига назорат қилишга ҳаққи йўқ.

Сув муаммоси Яқин Шарқда ҳам мавжуд. Ўтган асрнинг сўнгги ўн йилликларидан минтақада сугориладиган ерлар кўпайди. Яқин Шарқдаги сиёсий мустақиллик сувга бўлган эҳтиёжнинг қондирилишига боғлиқ, деган гапларда жон бордек. Яқин Шарқ мамлакатларини иккига — ортқича суви бор (Туркия, Ироқ, Ливан) ва сува муҳтож (Иордания, Исроил, Фаластин ва бошқалар) давлатларга ажратиш мумкин. Минтақада сув ресурслари тақсимланишида тенгсизлик ҳукмронлик қилади. Масалан, Месопотамия сув тизими (Тигр, Евфрат дарёлари ва уларнинг ирмоқлари) Туркия шарқ ва жанубий-шарқи ва Эрон-Ироқнинг шимолий қисмларидан бошланади. Бу икки дарё Туркия, Сурия ва Ироқ ўртасида баҳсларга сабаб бўлган. 1946 йил Туркия ва Ироқ ўртасида эришилган Битимга кўра, томонлар сув лойиҳалари борасида бир-бирларини оғохлантиришлари керак бўлади.

Трансчегаравий сувлардан фойдаланиш Африка учун жиддий муаммолардан биридир. Киттадаги барча, яъни 17 та сув иншооти халқаро дарёларга қурилган.

Нил дарёси 11 давлат — Бурунди, Миср, Кения, Конго, Руанда, Судан, Танзания, Уганда, Марказий Африка Республикаси, Эритрея, Эфиопия ҳудудларидан ўтади. Соҳилларида мамлакат аҳолисининг 97 фоизи истиқомат қилувчи бу дарё Миср учун муҳим аҳамиятга эга. Миср Нилнинг куйи қисмида жойлашган. Нил бўйида йирик-Хартум, Ассувон, Луксор (Фива), Қоҳира-Гиза, Александрия шаҳарлари жойлашган. Дарёнинг юқори қисмидаги давлатларнинг иқтисодий ривожланиши Мисрнинг сув истеъмолига жиддий хавф туғдирмоқда. Судан ва Миср ўртасида 1959 йилда минтақадаги бошқа давлатлар учун мажбурий бўлмаган “Нил бўйича” шартнома имзоланган. Таҳлилчиларнинг фикрича, Нил ўтадиган мамлакатлар очикчасига низолашмаётган бўлишига қарамай, бу муаммолар йўқлигини аналтирмайди. Бироқ кўлаб таҳлилчилар, Нил бўйича эришилган шартномалар туфайлигина айрим қилишмовчиликлар юз бермаётганини таъкидлашади.

Нил дарёси ҳавзаси мамлакатларининг Вазирил Кенгаши (NILE-COM) ўз мамлакатлари манфаатларидан келиб чиққан ҳолда қарор қабул қилади. Кенгаш раиси ҳар бир йилда ротация бўйича ўзгариб туради. NILE-COM котибияти Уганданинг Энтеббе шаҳрида жойлашган. Европанинг алоҳида хусусияти шундан иборатки, “Кўкна китъа”да халқаро трансчегаравий ва чегара сув иншоотлари жуда ҳам кўп. Улардан биргаликда фойдаланиш билан боғлиқ муаммолар томонларнинг манфаатлари ҳисобга олинган ҳолда шартномалар орқали ҳал қилинади. Сув сифатини аъло даражада сақлаш муҳимлигини эътиборга олган Европа Иттифоқи 2015 йилгача бўлган муддатга белгиланган “Сув масаласида” махсус директива қабул қилган.

Европадаги энг йирик Рейн дарёси 9 давлат — Германия, Швейцария, Франция, Нидерландия, Австрия, Люксембург, Италия, Лихтенштейн, Бельгия ҳудудларидан ўтади. Кўп асрлар мобайнида дарё

ўзанини сунъий равишда ўзгартиришга уринишлар бўлган. Бироқ бу хатти-ҳаракатлар салбий оқибатларни келтириб чиқарган. Яъни бир неча бор юз берган сув тошқинлари кўлаб талофатларга сабаб бўлган. XIX аср бошларида Юқори Рейнда кенг қамровли гидротехник иншоотлар қурилди. Бу дарё оқими тезлигини оширди ва бир қатор оролларнинг йўқолиб кетишига олиб келди. Дарё ўзани эса 82 километрга қисқарди. Тоғли Рейнда 1895-1966 йиллар давомида 11та ГЭС барпо этилди, кейинчалик ГЭС Юқори Рейнда ҳам пайдо бўлди. Қурилган гидротехник иншоотлар сув сифатининг бузилишига, дарё йўналишининг ўзгаришига, бақилар урчишининг камайиб кетишига сабаб бўлди. 1950 йилда Рейни Мухофаза қилиш бўйича Халқаро Комиссия тuzилди, 1987 йилда эса экотизмин яхшилаш мақсадида “Рейн Режаси” ишлаб чиқилди.

Дунай дарёси 19 мамлакат — Албания, Австрия, Босния ва Герцеговина, Болгария, Венгрия, Германия, Италия, Македония, Молдова, Польша, Руминия, Сербия, Словакия, Словения, Украина, Хорватия, Чехия, Черногория, Швейцария ҳудудларидан оқиб ўтади. Дунайга 2 та йирик ГЭС (Руминия ва Сербия ҳамда Австрия ва Германия чегарасида) қурилган. Дунайда жами 18 та гидротехник иншоот мавжуд. Дунайнинг ҳозирги халқаро-ҳуқуқий мақоми 1948 йилда қабул қилинган ва 1998 йилда қўшимча киритилган Белград Конвенциясига кўра амал қилади.

1960 йилларда Канада дарёларини АҚШга йўналтириш, Аляска дарёларини мамлакат гарби ва жанубига оқишиш лойиҳаси устида иш олиб борилди. Бироқ харажатларнинг ҳаддан зиёд кўпчилиги ва экологик талофатлар назарда тутилган ҳолда бу лойиҳадан воз кечилди. Буюк Кўл ҳавзаси — жаҳондаги чучук сувларнинг 18 фоизини ўзида жамлаган. АҚШ ва Канада сув ресурсларидан кенг қамровли фойдалангани оқибатда бир қатор экологик ва ижтимоий-иқтисодий муаммоларни келтириб чиқарди. 1970 йилларда БУЮК кўл ҳаддан зиёд ифлосланди. Буюк кўлдан биргаликда фойдаланиш юзасидан АҚШ ва Канада ҳукуматлари ўртасида 1909, 1944 йилларда Шартнома имзоланган. 1990 йилда эса Буюк кўлларни муҳофаза қилиш стратегияси ишлаб чиқилди. Кўллаб экспертлар АҚШ ва Канаданинг биргаликдаги сай-ҳаракатларига юксак баҳо беради.

Жанубий Америкадаги энг йирик дарё Амазонка ҳисобланади. 1978 йилда Амазонка дарёси ҳавзасидаги 8 та давлат дарё сувларидан биргаликда фойдаланиш борасида Битим имзолашди. Бразилия Амазонка дарёси имкониятларидан гидроэнергетика соҳасида фойдаланишни кўзламоқда. Бу эса дарёнинг куйи қисмида жойлашган давлатларнинг эътирозига сабаб бўлмоқда.

Бир вақтлар “тоғлар ошиб, боғлар ошиб ўйнаб келар дарёлар” деган қўшиқ тез-тез эфирга бериларди. Бугун маълум бўлдики, дарёлар мамлакатлар ошиб ҳам келар экан. Трансчегаравий дарёлардан ҳамкорликда фойдаланиш амалиёти томонлар харакатларини мувофиқлаштириб туриш учун махсус Кўшма Идора тузиш лозимлигини кўрсатиб турибди. Бу ҳар бир минтақадаги вазиятдан келиб чиқиб ва албатта, дарёларнинг куйи қисмида жойлашган давлатлар манфаатлари ҳисобга олинган ҳолда харакат қилишни тақозо этади. Чунки бир минтақадаги вазият иккинчи минтақага тўғри келмаслиги мумкин.

ДУНЁДАН ДАРАКЛАР

Иккинчи муддатга

Австриянинг амалдаги президенти сайловларда яна галаба қозонди.

Хайнц Фишер 6 йиллик муддатга иккинчи мартаба сайланди. Шу йилнинг 25 апрель кунини ўтказилган президентлик сайловларида давлат раҳбарига сайловчиларнинг 78,9 фоизи ишонч билдирган. Хайнц Фишернинг сайловдаги рақиби Барбара Розенкранц 15,6 фоиз овоз тўлаган, яна бир номзод Рудольф Герингга сайловчиларнинг 5,4 фоизи овоз берган. Шуниси эътиборлики, Австрия тарихида илк мартаба сиёсий тadbирларда 16-17 ёшдаги ўғил-қизлар қатнашди.

Осмон “очилди”

Европада ҳаво қатновлари тикланди, бироқ...

Исландиядаги вулқон кулидан иборат булутлар Европа бўйлаб парвозларни олти кун тўхтатиб қўйганидан кейин айрим Европа мамлакатларида ҳаво қатновлари қайта тикланган.

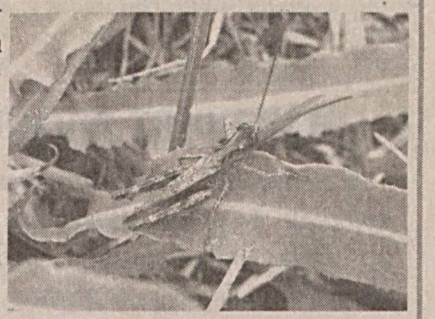
Душанба кунини Голландиядаги Шхипол аэропортидан биринчи самолёт парвоз қилган. Эртаси кунини Скандинавия мамлакатлари, Германия, Швейцария, Франция ва Испаниядаги авиашиқратлар самолётлари ҳавога кўтарилган. Италиядаги айрим аэропортлар очилган. Бироқ ҳамон кўп парвозлар бекор қилинган. Британиядаги ҳаво қатновларини назорат қилиш идораси Шотландия, Шимолий Ирландия ва Англия шимолидаги аэропортларда парвозларга рухсат берган. Бироқ Лондондаги аэропортлар “осмон очилиши” ҳақидаги хабарни кутишмоқда. Шу туфайли кўлаб давлатлар Европанинг айрим давлатларида қўлиб кетган ўз фуқароларини олиб келиш учун ҳарбий кемалар, поездлар, автобусларни ишга солишмоқда. Европа транспорт вакиллари бу каби ҳолатларда мамлакатлар ўртасида кўпроқ мувофиқлаштирув зарурлигини урғулашган.

Австралия жанубида

Австралия “чигирткалар ҳужуми” хавфи осетди.

Австралиянинг жанубий Уэлс ва Виктория минтақалари узра кўп сонли чигиртка галаларининг бостириб келиши оқибатида бу йилги ҳосил хавф остида эканлиги айтилмоқда. Расмийларнинг фикрича, чигирткалар ҳужуми бу йил октябр ойида йиғиб олиниши кутилган бугдой ҳосилини камайтириб юбориши мумкин. Маҳаллий матбуотнинг хабар беришича, ўн минг гектарга яқин ердаги экилган бугдой ва арпани чигирткалар еб битирган.

Интернет хабарлари асосида тайёрланди

РАНГИН ДУНЁ

Маҳфуза ХУДАЙБЕРГАНОВА,
«Milliy tiklanish» муҳбири

Қадим замонлардан бери одамзот сув йўлларини ҳеч бир машаққатсиз сузиб ўтиш усулларини излаб келади. Аввалига тўсинлар боғланган сол, кейин қайик, ана ундан сўнг елканли кемалар ихтиро қилинган. Шу боис кеманинг яратилиш тарихи узок-узокларга бориб тақалади. Илк кемасозлик айнан қачон пайдо бўлгани ҳақида аниқ маълумотлар бўлмаса-да, айрим тарихий ҳужжатларда унинг тахминий вақти кўрсатилган.

Тарихий манбаларда келтирилишича, кемасозлик тахминан 8 минг йиллик тарихга эга. Айнан мана шу ёшдаги кема қолдиғи Шотландия ҳудудидан топишган. Бироқ, археологлар яна бир қизиқ топилмага дуч келишди. Германияда олиб борилган қазилмалари чоғида салкам 9 минг йиллик тарихга эга қадимий эшакни топиб олишган. Аслини олганда инсониятга оддий солдан илк эшакли қайикча ўтиши учун бир неча минг йил керак бўлган. Елканли кема ҳақида ку айтмаса ҳам бўлади. Бобил, Оссурия, Миср ва Хитойдаги қадимги ҳайкал ва меъморий обидаларнинг гувоҳлик беришича, кемасозлик тахминан 5 минг йил аввал ривожлана бошлаган бўлиб, эшак ва елканли кемалар 3 минг йил аввал ихтиро қилинган. Ўрта ер денгизи ҳудудининг иқлими низоъида

кулай бўлгани боис ушбу денгиз йўли Европа цивилизациясининг ривожига улкан ҳисса қўшган сир эмас. Ўша даврда кемалар асосан денгиз йўллари орқали савдо-сотиқ қилиш, мамлакатлараро алоқа ўрнатиш учун жуда зарур бўлган.

Ўз даврида елканнинг ихтиро қилиниши кемаларнинг узок масофага сузишида ва уни бошқаришда енгиллик яратган. Аммо, биринчи елканли кемалар фақат шамол йўналиши бўйлаб суза оларди. Шамолга қарши сузиш учун эса инсониятга жуда кўп вақт керак бўлган. Ўша даврда матоли елкан ўрнига ҳайвон териси тортилиб, икки кўл билан қайикнинг мувозанатини ҳамда ҳаракати бошқариш эди. Елканни мачтага боғлаш қачондан бўён бошлангани номаълум. Бироқ, Миср маликаси Хатшепсут даврига оид тасвирларда

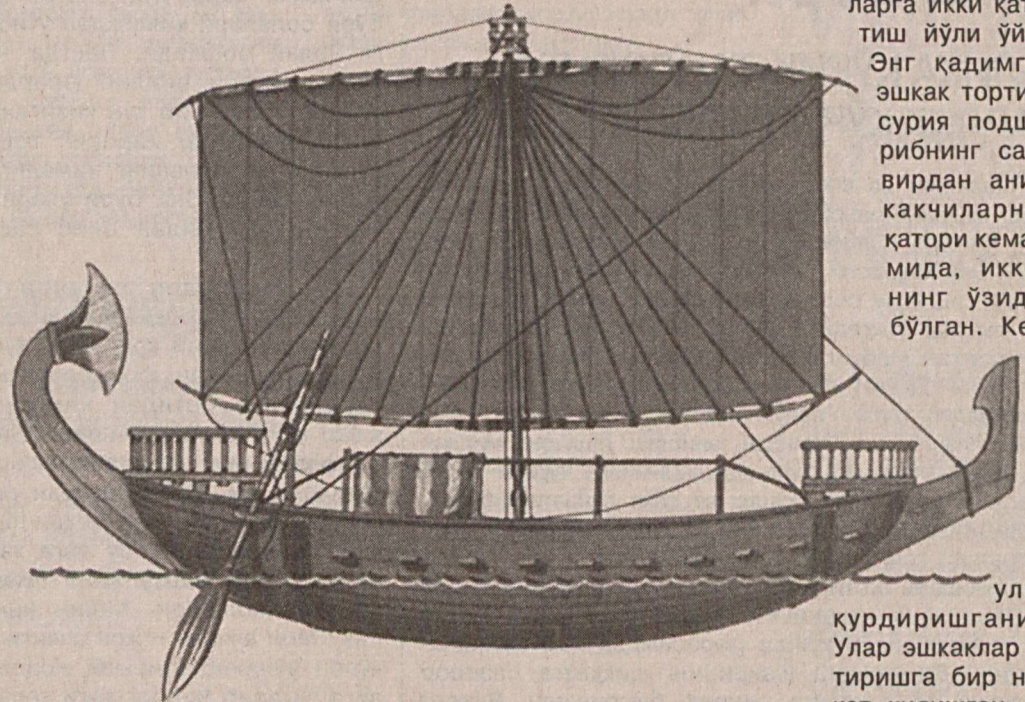
Илк елканли кема

ЁХУД ҚАДИМГИ КЕМАСОЗЛИК ҲАҚИДА

ёғоч мачтага боғланган елканларни кўриш мумкин. Шунга кўра илк елканли кемалар Мисрда пайдо бўлган бўлиши мумкин, деган тахминлар ҳам йўқ эмас. Нил сερсув дарё бўлгани учун ўша даврда ҳар йили июль ойидан ноябргача дарё суви қирғоқидан тошиб, бутун мамлакатни қоплаш даражасига етар эди. Шаҳар ва қишлоқлар ороллар каби бир-биридан ажралиб қолган боис мисрликлар учун бу даврда қайик ҳаётини зарурат ҳисобланган. Шунданим, кемалар кейинчалик ҳам мамлакатнинг ҳўжалик йомушлари ҳамда аҳоли тирикчилигида муҳим роль ўйнаган. Миср кемаларининг энг қадимгиси тахминан эраимиздан беш минг йил аввал қурилган бўлиб, олимлар унинг кўринишини ибодатхоналарда безатилган кема моделларига қараб аниқлашган. Қадимги Мисрда ўрмонлар жуда кам бўлгани учун кемасозликда ёғоч ўрнида асосан папирусдан фойдаланилган. Кейинчалик финикияликлар билан алоқа мустаҳкамланган сўнг, Мисрда кедр дарахти кўп миқдорда олиб келина бошланган. Шу баҳона мисрликлар кемасозлик соҳасида янада кўпроқ тажриба орттириб, улкан муваффақиятга эришадилар.

Мисрликлар томонидан яратилган илк елканли кема табиийки, шамол йўналишига қараб ҳаракатланган. Аммо, ўша пайтда кеманинг асосий двигатели инсон кўли ҳисобланган. Айтишларича, фиръавнлар замонида хизматкорлар бир дақиқа ичида 26 марта эшак эшишган бўлиб, кема соатиға 12 км. тезликда ҳаракатланган. Тарихчи олимларнинг тахминича, қадимги мисрликлар яхши денгизчи бўлишмаган. Негаки, улар очик денгизга чиқишни унчалик хушлашмаган. Аммо, қирғоқ бўйлаб савдо-сотиқ билан шуғулланиб, онда-сонда узок саёхатларга ҳам чиқиб туришган. Ана шундай саёхатнинг бири ҳақида малика Хатшепсут ибодатхонасидаги ёзувлардан билиш мумкин. Унда ёзилишича, эраимиздан аввалги 1490 йилда узок мамлакатга (ҳозирги Сомали ҳудудига) денгиз саёхати уюштирилган экан.

Финикияликлар ҳам ўз даврида кемасозликдан яхшигина бохабар бўлишган. Мисрликлардан фарқли ўлароқ уларда кемасозлик учун яроқли қурилиш моллари сероб бўлган. Ўртаер денгизини қирғоғи бўйлаб ёйилган кедр ўрмони бу мамлакатда кемасозлик соҳасининг янада илгариллаб кетишига етарлиқ

шароит яратган. Эраимиздан аввалги уч минг йилликда денгиз орқали савдо-сотиқ ривожлана борагани сайин кемасозлик ҳам мукаммаллашиб боради. Кемасозлик йўналишида муҳим бўлган ихтиролар айнан финикияликлар томонидан қашф этилади. Олимларнинг таъкидлашича, ўшанда ҳайвон суягидан кеманинг бир қанча муҳим деталлари ўйлаб топишган. Мана шу янгиликлар кемаларнинг кейинги кўринишини аниқлашга ёрдам беради.

Эраимиздан аввалги икки минг йилликда финикияликлар шаҳри гуллаб-ғашнайдилар, улар шарофати билан Ўртаер денгизиде савдо-сотиқ кенг қулоч ёяди. Уларнинг кемалари турли мамлакатлар орасида ўзаро кўприк воси-

тасига айланади. Савдо-сотиқ йўллари орқали кемалар Хиндистонга, Африкага, ҳатто Англиягача сузиб боради. Финикияликлар кемасозликдан тушган фойда эвазига янада тараққий этиб, буюк мамлакатлардан бирига айланади. Йиллар мобайнида нафақат савдо-сотиққа мўлжалланган кемаларни, балки ҳарбий-жанговар кемаларни ҳам ясади. Эраимиздан аввалги 1500 йилдаёқ Миср, Бобил ва финикияликлар ўз махсус жанговар кемаларига эга бўлишган. Ҳатто, кеманинг тезлигини қандай қилиб ошириш йўлини ҳам айнан финикияликлар ўйлаб топишган. Аввалига кемасозлар кеманинг узунлиги, кейин эшакларнинг сонини аниқлашган. Шундан сўнг, кема-

ларга икки қатор эшак тортиш йўли ўйлаб топилади. Энг қадимги икки қатор эшак тортилган кема Оссурия подшоҳи Саннахерибнинг саройидаги тасвирдан аниқланган. Эшакчиларнинг биринчи қатори кеманинг куйи қисмида, иккинчиси кеманинг ўзида жойлашган бўлган. Кейинчалик эса уч қатор эшак тортилган кемалар пайдо бўла бошлашган.

Ўз даврида деярли ҳамма подшоҳлар улкан кемалар кўрдиришгани сир эмас. Улар эшаклар сонини кўпайтиришга бир неча бор ҳаракат қилишган. Масалан, Македония подшоҳи Деметрия Полиоркетнинг 6-7 қаторлаб эшак тортилган кемаси бўлган. Мисрлик подшоҳ Птолмей Филладелфининг иккита кемасида 30 қатор, Птолмей Филопатрининг кемасидаги эшаклар эса 40 қатордан бўлган. Ҳажми бўйича замонавий лайнерлардан қолишмайди ҳам кемаларда 4 минг нафар эшакчи, 3 минг та йўловчи ва 400 та хизматкор бўлган. Бироқ, бу кемалар жуда кўпол ва баҳайбат бўлгани боис, денгизда бирмунча ноқулайликларни келтириб чиқарган. Улар оддий бурилишларни ҳам эплай олмаган. Кейинчалик римликлар яна уч қатор эшакли кемаларга қайтиб, антик даврдаги денгиз узра савдо-сотиқнинг давом эттиришган.

Жиззах томонларда адабий тилдаги ошқовоқни ошқади деб аташади. Қишлоқ аҳолиси ана шу кадилардан идиш сифатида фойдаланади. Боиси, унда сақланган сарийғ, қатиқ ёки сувни ёзнинг иссиқ кунларида ҳам сифати бузилмайди. Бундан ташқари томоша кадиларни уйларига безак сифатида осиб қўйишади.

Ошқовоқ

УНГА ИШЛОВ БЕРИЛИБ САНЪАТ АСАРЛАРИ ЯРАТИЛМОҚДА

Пардабой ТОЖИБОВЕВ,
«Milliy tiklanish» мухбири

Жиззах туман хунармандчилик мактабида кадилардан хомашё сифатида фойдаланиб, халқ амалий санъати намуналари тайёрланмоқда. Хунармандлар аввало, обдон етилган қовоқ-кадиларни яхшилаб, қуритиб ичини уруғларидан тозалаб қиради. Шундан сўнг расм солинади ва лак бўёғи ёрдамида зеб берилади. Қарабсизки, кадидан тайёрланган хунармандчилик маҳсулоти музейларга экспонат, хонадонлар безағи, меҳмонхоналар кўрғиқа айланади.

- Кадиларга ишлов бериш асосида кўплаб санъат асарлари яратиш мумкин, - дейди хунарманд Элмира Орифжоновна. - Масалан, соҳир табиятнинг мўъжизаси туфайли кадининг бўйни одатдагидан анча чўзилиб, худди кобра илонига ўхшаб кетади. Унга озғини тешиб «тил», шишадан кўз ва вишилаганда шишадиган «бўқоғи» ўрнатилса тайёр илон пайдо бўлади.

Моҳирона ишланган «илон»га қараб унинг илгари кади бўлганлигини унутасиз. Мой сақланиши, қатиқ ивителиши мумкин бўлган кади бирзумда илонга ҳам айланади. Албатта, бундай мўъжизалар яралиши учун аввало, кадиларнинг табиий ҳолати муҳим аҳамиятга эга. Хунарманддан эса уларнинг муносибларини танлаي билиш ва дид билан ишлов бериш талаб этилади.

- Ҳар йили 30-40 та кади танлаб оламан,- дейди Э.Орифжоновна. - Хунармандчиликка ишлатиладиган кади бошқача бўлади. Уруғи танланади, сўкчакларида етилади.

✦ МАДАНИЯТ ЯНГИЛИКЛАРИ

Самарқанд шаҳрида жорий йилнинг 6-7 май кунлари болалар намунали ансамбллари республика кўрик-танловининг якуний босқичи ўтказилди. Унда Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри ва вилоятларда ғолиб деб топилган болалар намунали ансамбллари ўзаро ижодий беллашади.

Болалар намунали ансамбллари

РЕСПУБЛИКА КЎРИК-ТАНЛОВИГА ТАЙЁРГАРЛИК КЎРИЛМОҚДА

Шу кунларда Маданият ва спорт ишлари вазирлиги Республика Халқ ижодиёти ва маданий-маърифий ишлар илмий методик ҳамда ахборот маркази, халқаро «Олтин мерос» хайрия жамғармаси, Республика «Камолот» ЁЎҲ Марказий Кенгаши ҳамда Самарқанд вилояти маданият ва спорт ишлари бошқармаси ҳамкорлигида тадбирни кўтаринки руҳда ўтказиш мақсадида катта тайёргарлик кўрилмоқда. Илк бора ўтказиляётган ушбу кўрик-танловдан кўзланган мақсад «Баркамол авлод йили» Давлат дастури ижросини таъминлаш, мамлакатимиз ва Қорақалпоғистон Республикасида фаолият кўрсатаётган болалар ансамбллари билан яқиндан танишиш, ёшларни миллий қадриятларимиз, анъаналаримиз, урф-одатларимизга ҳурмат руҳида тарбиялаш, шунингдек, мусика, қўшиқ ва рақс санъатига бўлган қизиқишини шакллантириш, иқтидорли ёш ижрочиларни кашф этиш ҳамда улар маҳоратини кенг тарғиб этишдан иборат.

Танлов иштирокчилари Хотира ва қадрлаш кунига бағишлаб ўтказиладиган Самарқанд шаҳридаги Соҳибқирон Амир Темуր хайкали пойига гулчамбарлар қўйиш маросимида ҳам қатнашадилар. Шунингдек, Самарқанд шаҳрининг диққатга сазовор жойлари ва тарихий обидаларига таширф бююришади. Вилоят туманларидаги ўқув муассасалари ва маҳаллаларда ташкил этиладиган ижодий учрашувлар ҳамда концертларда ўз дастурларини намойиш этадилар. Бундан ташқари, танлов давомида кўхна шаҳардаги «Ёшлар мажмуаси»да олимлар, мутахассислар, санъаткорлар ҳамда ёшлар иштирокида «Номоддий маданий мерос ва жамяят тараққиёти» мавзуйида илмий-амалий анжуман ҳам ташкил этиш режалаштирилган.

Мухтасархон КАРИМОВА

НИГОҲ

✦ КИНО ҲАФТАЛИГИ

Қардош халқларни янада яқинлаштириш, ўзаро дўстлик, биродарлик ришталарини мустаҳкамлашда санъатнинг ўрни беқийёс. “Ўзбеккино” миллий агентлиги ва Озарбойжоннинг мамлакатимиздаги элчихонаси томонидан ташкил этилган мамлакатимизда Озарбойжон киноси ҳафталигида бу жиҳатлар яна бир карра ўзининг яққол ифодасини топди.

Маълумки, ўзбек ва озарбойжон халқларининг ўзаро маданий маърифий алоқалари узоқ тарихга эга. Мустақиллик йилларида икки мамлакат ўртасидаги дўстона муносабатлар янги босқичга кўтарилди. Ҳафталик доирасида ташкил этилган йиғилишларда ўзаро дўстлик ва қардошлик ришталари турли жабҳаларда, жумладан, маданият ва санъат соҳасида ҳам изчил равнақ топаётгани, бу жараёнда икки давлат раҳбарлари ўртасида эришилган келишувлар муҳим ҳуқуқий асос бўлиб хизмат қилаётгани алоҳида таъкидланди.

Озарбойжон фильмларида миллий руҳ, умрбоқий аъняна ва қадриятлар тараннум этилган. Улар дилтортар куй-қўшиқлар, жозибадор рақсларга бой, ҳазил-мутойибага йўғрилган. Қардош халқ кино усталари яратган “Аршин моллан”, “Қайнона” номли кинофильмлари ўзбек томошабинлари эътиборини қозонган. Ўзбекистонда Озарбойжон киноси ҳафталигида ҳам халқ кино усталари томонидан

Қардош халқ КИНОСИ КУНЛАРИ ЎТКАЗИЛДИ

яратилган “Олампаҳоқ тақдир”, “Ният”, “Ошиқлар” каби турли жанрлардаги фильмлар томошабинлар ҳуқмига ҳавола этилди.

Таъкидлаш лозимки, Тошкент ва Самарқанд шаҳарларида ўтказилган Озарбойжон киноси кунлари ранг-баранг маданий-маърифий анжуманлар, ижодий мулоқотлар, янги бадий, ҳужжатли, анимацион фильмлар премьераларига бой бўлди.

Тадбир доирасида қардош мамлакат кино иҳодкорлари Президентимиз раҳнамолигида юртимизда амалга оширилган кенг кўламли бунёдкорлик ва яратувчанлик ишлари, миллий кино равнақи йўлида ижодкорлар учун яратилган имкониятлар, соҳага оид янгиликлар, кўлга киритилган ютуқлар билан яқиндан танишдилар.

К.ХОТАМОВ,
“Milliy tiklanish” мухбири

✦ ВОҚЕА

Бир-бирига туташ осмонўпар Нарвон тоғлари оралигини макон қилиб олишган эҳтиёткор ва тутқич бермас бўриларнинг ҳаёт тарзи ҳамиша оғир ва бешафқат кечади. Ўз ҳудудларини белгилаб олиш ва емиш учун бўладиган олишувларда жағларининг мустаҳкамлиги ва сабр-тоқатлилиги билан бошқа тўрт оёқли мавжудотлардан фарқ қилади. Уларга ягона қуроли — ўткир тишлари иш беради. Тўда бошлиги — она бўри оила аъзоларига доимо қатъиятли ва кескин муносабатда бўлади. Ҳатто кичкинтойлар ҳам хатоликка йўл қўйишса жазосиз қолмайди.

Бўрилар «саховати»

Қуёш осмонга тик кўтарилган. Она бўридан ҳамон дарак йўқ. Эндигина уч ойга тўлган бўри болалари қияликдан ўтиб, секин юқорига ўрлай бошлади. Пастда — кенг яйловда қўйлар отари ёйилиб юрарди. Ҳаво тафти тобора кўтарилиб кун қизигандан қизир эди. Ёш йиртқичлар харсанг тошлар панасига ўтишди. Улар овнинг нималигини ҳали яхши билишмайди. Она бўри уларни саратон чиқмасдан ўзи билан олис сафарларга олиб бормаيدى.

Кун пешиндан оққанда бўриваччалар иргишлаб, отар яқинига қандай келиб қолишганини пайқамай қолишди. Чўпон итларининг бепарволигидан фойдаланган ёш йиртқичлар қўйлар ортидан нимжон тўқлига (бир яшар қўй) ҳамла қилишди. Қўй жонивор бўри болаларининг панжалари орасидан чиқиб қутилолмади. Сой этагидан қопқилаб келаятган чўпоннинг жон-жаҳди билан қичқириғи фойда бермади. У бу ерга ҳаллослаб келгунича, йиртқичлар ўлжани бўғизлаб жуфтакни ростлаб қолишди. Кейин нима бўлди дерсиз? Мол аччиғи — жон аччиғи экан. Дарғазаб чўпон уйланиб ўтирмай жонсиз тўқлини уловига ўғариб Чорбоғ тоғи тепалигидаги бўрилар ини яқинига элтиб бўри болаларини кўлга туширишни мўлжалладди.

Борлиққа тун қора пардасини ёйганида олис сафардан қайтган бўриларнинг қўй гавдасига кўзи тушдию, тинчи йўқолди. Ҳаммасидан ҳам она бўри безовталаниб, бир дам ҳам тин олмади. Бўриваччалар эса сабрсизлик билан озуқанинг тақсимланишини

кўта бошлашди. Лекин она бўри болаларини емиш яқинига йўлатмасди. Кейин асабий ириллаб жаҳл билан уларни дуч келган томонга итқита бошлади. Нима гаплигидан беҳабар кичкинтойлар гиншиганича пана-панага бекинишди.

Шу окшом бўрилар қутилмагандан яна ғойиб бўлишди. «Ов» улар учун шунчаки кўнгил очиш эмас, балки зарурат, ҳаёт манбаидир.

Йиртқичлар тоғу тош оша қамиш ва чакалакзорлар оралаб, охири сой этагидаги қорайиб турган бошқа бир кўра яқинига тўхтадилар. Кейин ён-атрофни обдон синчковлик билан кузатгач, баланд сим тўр девордан ошиб ўтишди. Ёлдор бўри тўп-тўп бўлиб ҳуркиб, уюлишиб турган совлиқларнинг семизини тутиб олди. У бир сакрашдаёқ ўлжасини девордан ошириб ўтди. Кўра атрофидаги итларнинг ҳуриши эшитилди. Чўпонларнинг ишонган ити ҳам ёлдорни кўргач, орқага тисарилди. Қолганларининг ҳам овози ўчиб, пана-панага кириб кетишди. Йиртқич эса совлиқ бўйинининг жунидан маҳкам тишлаб, думи билан қамчилай бошлади. Она бўри ўлжанинг чап томонига ўтиб, унга кўмаклашди. Шундай қилиб, улар қўйни олдига солиб кўрадан секин-аста узоқлашди.

Қалин қамиш ва чакалакзорлар ҳам ортда қолди. Яна бир сой ўтиб, йиртқичлар тепаликка ўрмалар экан, ўз йўлларини бу сафар чап томонга ўзгартиришди. Бир оздан сўнг яқин атрофда ёйилиб юрган отарга дуч келишди ва ўз ўлжаларини озод қилишди. Қўй жон-жаҳди билан ўзини сурув ичига урди. Унинг ҳеч қаеридан жароҳат излари йўқ эди.

Тонг ёришяётган маҳалда ҳолдан тойган бўрилар баланд харсанг тошлар оралиқлари томон ўрмалаганича кўздан ғойиб бўлишди. Пастда — икки қақиримча наридаги яйловда ҳар доимгидек отар тинчгина ёйилиб юрарди. Бўрилар уларга зимдан назар ташлаганича хотиржам туришди. Шу-шу бўри болалари яқин атрофдаги қўйлар подасига йўламайдиган бўлдилар.

Бу воқеага ҳам анча бўлди. Бош чўпон теварак-атрофдаги барча таниш-билишларидан неча бор сўраб-суриштирмасин, бегона совлиқнинг қўйлар ичига қаердан ва қачон келиб қолганини билолмади.

Абдулла САИДОВ

Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи-назаридан фарқланиши мумкин. Реклама ва эълонлардаги факт ва далиллар учун таҳририят жавобгарлиқни ўз бўйнига олмайди.

ТАҲРИРИЯТ МАНЗИЛИ: Тошкент-100000, Амир Темуր кўчаси, 1-тор кўча, 2-уй
e-mail: milliyt@sarkor.uz

Газета ҳафтанинг чоршанба кунини чиқади. Газета Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги томонидан № 0223 рақаами билан рўйхатдан ўтган. Буюртма — Г 323, Адади — 5444

ЎГИТ

Гар ёмон илдиз эса, юл дафатъан, Ўсмағай токи чаман ичра тикан.

Ғашлик эрса дилда, кўргил чорасин, Бўй чўзиб, шохлар отиб, барг ёзмасин.

Жалолiddин Румий

БИЛАСИЗМИ?

Роторуа (Янги Зеландия) шаҳри яқинида ғалати бир дарё оқиб ўтади. Дарёнинг ўнг қирғоғидан қайноқ, чапидан эса муздек сув оқади. Дарё нихоятда шошқинлиги боис, иккала сув ҳеч қачон бир-бирига қўшилмайди.

* * *

Шарқий Саҳрои Кабирда қуёш кунига 11,8 соат, йилига 4300 соат нур сочади.

ТУРФАОЛАМ

Инклар олтини

Қадимги цивилизация вакиллари қимматли металл ишлаб чиқариш сирини билишгани ўз исботини топди.

Маълумки, 1532 йили испан истилочилари инк императори Атауальпанинг жони учун маҳаллий ҳиндулардан кўп миқдорда тилла талаб қилишган. Ушанда инклар тортиқ этган олтинлар эритилгач, Испанияга тонна-тонна ёмбилар жўнатилади. Бироқ, инклар қимматли металл ишлаб чиқаришини қаердан билишган? Тарихий манбаларга кўра, Америка қитъасида расман олтин ишлаб чиқариш жараёни 1557 йили йўлга қўйилган. Дастлаб, рудадан соф тиллани ажратиб олиш учун эритмага суюлтирилган симоб қўшилган экан. Қизиги, олтин ажратиб олишнинг ушбу усули бугунги кунда ҳам ўзгарган эмас. Эҳтимол, инклар ҳам айнан шу йўл орқали қимматли металл ишлаб чиқаришгандир. Шу кунгача бу таҳмин таҳминлигича қолаётган эди. Аммо, Уильям Брукс бошчилигидаги жанубий америкалик геологлар эраимизга қадар ишланган 7 хилдаги зар қозғони таҳлилдан ўтказиб, юқоридаги таҳмин аслида ҳақиқат эканини исботлашди. Демак ўзгиздан аёнки, ҳозирги Перу, Эквадор, Боливия ва Колумбия ҳудудида яшаган инклар олтин ишлаб чиқариш санъатини европаликлардан анча илгарироқ эгаллашган кўринади.

Экологик тоза энергия

Жанубий Кореялик олимлар оддий сувўтидан электр токи олишга муваффақ бўлишди.

Тўғрироғи, экологик тоза электр манбаи сувўтининг тўқималаридан фотосинтез ёрдамида олинган. Олимларнинг таъкидлашича, ушбу биологик энергия экологик жиҳатдан безарар бўлиб, атроф-муҳитни карбонат ангидрид газлари билан ифлослантирмас экан. - Ҳозирча, бу қаби технологиянинг ягона муаллифлари биз бўламиз,- дейди Енсей университети профессори Вон Хенг Рю. - Келажакда бу қаби изланишларимизни давом эттиришни яратибамиз. Хусусан, сувўтларидан кўра анча йирикроқ ўсимлик тўқималаридан ҳам ток олиш режамизда бор. Биоэнергия муаллифларининг гапига қараганда, ҳар томонлама арзон ва экологик тоза ушбу электр манбаи миллионлаб инсонларнинг унга бўлган эҳтиёжини қондириши мумкин.

Янги динозавр тури

Техаслик (АҚШ) палеонтологлар ҳозирга қадар фанга мутлақо номаълум янги динозавр турини аниқлашди.

Уларнинг фикрича, бир неча минг йиллар аввал шу ерларни ўзига макон тутган динозаврлар ўнчалик катта бўлмай, кўришдан замонавий итларга ўхшаб кетган. Бироқ, итлардан фарқли ўлароқ улар ўтхўр бўлиб, фақат ўсимликлар билан озиқланишган экан. Буни олимлар динозаврларнинг бош суякларига қараб аниқлашган. Қолаверса, бош чаноғининг йўғонлигига кўра динозаврлар пахицефалозаврлар оиласига мансуб бўлиб чиққан. Палеонтологларнинг ҳулосасига кўра, бундай динозаврлар асосан замонавий Шимолий Америка ҳудудида кенг тарқалган бўлиб, улар гуруҳларга бўлиниб яшашган ва камдан-кам ҳолларда бир-бирларига тўқнаш келишган. Сабаби, ушбу динозавр қолдиқлари бугунги кунда қитъанинг нафақат шимолида, балки жанубий қисмида ҳам топилган.

3.ЗОИРЖОНОВ тайёрлади

«ZAVO SOLAR» МҲЖ ёпилиши муносабати билан даъвогарлар 2 ой муддат ичида қуйидаги телефонга мурожаат қилишлари мумкин: 450-15-07

ЎЗМТДП Қорақалпоғистон Республикаси кенгаши партия республика кенгаши Ижроия қўмитаси раиси ўринбосари Айзада Нурумбетовага падари бузуруқвори

БАКБЕРГЕН отанинг

вафоти муносабати билан чуқур таъзия изхор этади.

ЎЗМТДП Қорақалпоғистон Республикаси кенгаши Ижроия девони бош мутахассиси Салимжан Курбановнинг акаси

Курбанов ПАРАХАТнинг

вафоти муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ

Ахтам ТУРСУНОВ, Ахрор АҲМЕДОВ, Голиб-шер ЗИЯЕВ, Сувон НАЖБИДДИНОВ, Мухаммаджон ҚУРОНОВ, Ғафуржон МУҲАМЕДОВ, Улуғбек МУҲАММАДИЕВ, Шоира УМАРОВА, Рустам ҚОСИМОВ, Баҳодир ШАРОФОВ, Арслон ЭШМУРОДОВ